

Adolygiad annibynnol o driniaeth reoleiddiol yr NMC o achosion
addasrwydd i ymarfer a godwyd gan ddatgelwr chwiban, gan gydweithwyr
yr NMC, ac yn y cyfryngau

Victoria Butler-Cole CB a David Hopkins

Medi 2025

A	CYFLWYNIAD.....	4
B	CRYNODEB GWEITHREDOL.....	7
C	YR ACHOSION FTP A NODWYD	8
D	MATERION YN CODI O'R ACHOSION FTP A NODWYD	12
	D.1 Bywyd preifat	12
	D.2 Hiliaeth.....	18
	D.3 Camymddwyn rhywiol.....	20
	D.4 Cam-drin domestig	23
	D.5 Achosion teuluol.....	23
	D.6 Achosion troseddol.....	26
E	Y SEFYLLFA BRESENNOL.....	28
	E.1 Bywyd preifat	29
	E.2 Hiliaeth.....	32
	E.3 Cam-drin rhywiol.....	36
	E.4 Achosion troseddol.....	36
	E.5 Achosion teuluol.....	37
	E.6 Cymhwyso canllawiau	38
F	CASGLIAD A RHESTR O FEYSYDD I'W GWELLA	40
	F.1 Diwygiadau i ganllawiau neu ddogfennau eraill	40
	F.2 Meysydd eraill.....	41
G	ATODIAD: CYFARWYDDIADAU I VICTORIA BUTLER-COLE CB A DAVID HOPKINS	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

A Cyflwyniad

- 1 Yn 2023, comisiynodd y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (NMC) ddau ymchwiliad annibynnol ar wahân yn deillio o bryderon a godwyd gan chwythwr chwiban mewn cysylltiad â gweithgareddau addasrwydd i ymarfer yr NMC: adolygiad o ddiwylliant yr NMC, ac adolygiad o bryderon y chwythwr chwiban a'r driniaeth a gafodd y chwythwr chwiban.
- 2 Cynhaliwyd yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol gan Nazir Afzal OBE a Rise Associates a chafodd ei gyhoeddi ym mis Gorffennaf 2024.¹ Daeth i'r casgliad bod *“diwylliant gwenwynig” gyda “hanes hir yn yr NMC, ond er y gallai fod wedi'i reoli o'r blaen, ein pryder yw ei fod bellach yn gyffredin.”*² Gwnaeth yr adolygiad nifer o argymhellion, a oedd yn cynnwys camau i leihau'r ôl-groniad o achosion Addasrwydd i Ymarfer (FtP) ac i gyflymu'r broses o wneud penderfyniadau, a gofyn i'r Awdurdod Safonau Proffesiynol ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol (PSA) gynnal adolygiadau blynyddol manwl o berfformiad yr NMC.
- 3 Cyhoeddodd y PSA adroddiad ei hadolygiad perfformiad blynyddol o'r NMC ar gyfer 2023/24 ym mis Mehefin 2025.³ Canfu fod y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth wedi methu â bodloni nifer o'r Safonau Rheoleiddio Da gofynnol. O berthnasedd arbennig i'r adolygiad hwn, canfu'r PSA fod y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth wedi methu â bodloni'r safon ofynnol ar gyfer cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant, gan ddweud:

“Roedd y pryderon chwythu'r chwiban yn cynnwys pryderon ynghylch gwahaniaethu a diwylliant sefydliadol yr NMC. Gwelsom fod gan yr NMC brosesau ar waith i hyrwyddo EDI, ond o ystyried canfyddiadau'r ICR, ni allem fod yn sicr bod y prosesau hyn yn gweithio'n effeithiol. Mae'r NMC wedi cydnabod bod angen iddo ddatblygu ei allu mewn EDI, ac mae wedi dechrau gweithio ar ystod o gamau gwella. Gwelsom fod safonau a chanllawiau'r NMC

¹ Ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/independent-reviews/2024/nmc-independent-culture-review-july-2024.pdf>, cyrchwyd 21 Awst 2025.

² Tudalen 111.

³ Ar gael yn <https://www.professionalstandards.org.uk/sites/default/files/attachments/Periodic%20Review%20-%20NMC%202023-24.pdf>, accessed 21 August 2025.

yn hyrwyddo gofal anwahaniaethol, parchus, tosturiol a charedig. Fodd bynnag, ni chawsom ein sicrhau bod yr NMC wedi ymgorffori EDI yn effeithiol yn ei waith."

- 4 Roedd yr ymchwiliad ar wahân i'r pryderon chwythu'r chwiban i'w gynnal gan Ijeoma Omambala CB. Roedd gan ei hadolygiad, a gomisiynwyd ddiwedd 2023, ddwy elfen - trin nifer o achosion FtP a nodwyd, a thriniaeth y chwythwr chwiban. Rydym yn deall, am resymau personol, nad yw Ms Omambala wedi gallu cyflwyno ei hadroddiadau o fewn yr amserlenni disgwylidig.⁴ Mae'r elfen chwythu'r chwiban yn ei hadolygiad yn cael ei chymryd drosodd gan Lucy McLynn o Bates Wells. Cawsom ein cyfarwyddo gan yr NMC ym mis Gorffennaf 2025 i gynnal adolygiad annibynnol o'r pryderon ynghylch FtP wrth ymdrin â'r achosion a nodwyd
- 5 Roedd y cylch gorchwyl gwreiddiol ar gyfer Ms Omambala⁵ yn cynnwys ystyriaeth o'r achosion FtP a nodwyd i nodi a oedd penderfyniadau a chanlyniadau ym mhob cam o'r achos yn amddiffyn y cyhoedd yn ddigonol ac a oedd y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yn gweithredu mewn ffordd sy'n canolbwyntio ar y person. Roedd ffocws penodol ar a oedd y ffordd y cafodd yr achosion FtP eu trin a nodwyd yn dangos digon o ddealltwriaeth, ymwybyddiaeth a chymhwysedd diwylliannol ynghylch materion yn ymwneud â chamymddwyn rhywiol, cam-drin domestig, gwahaniaethu a materion diogelu. Gofynnwyd i Ms Omamba-la ystyried i ba raddau yr oedd unrhyw fethiannau oherwydd bylchau mewn canllawiau neu hyfforddiant, ac i wneud argymhellion yn unol â hynny. Byddai unrhyw dystiolaeth o ddiwylliant neu ymddygiad sefydliadol yn effeithio ar y ffordd y cafodd achosion eu trin neu eu canlyniad yn cael ei bwydo i'r Adolygiad Diwylliant Annibynnol.
- 6 Roedd ein cyfarwyddiadau o reidrwydd ychydig yn wahanol, gan fod yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol wedi'i gwblhau a'i gyhoeddi, fel y mae adolygiad perfformiad blynyddol 2023/24 y PSA o'r NMC. Gofynnwyd i ni gan y NMC gynnal adolygiad erbyn diwedd mis Medi 2025 a oedd yn mynd i'r afael ag

⁴ NMC, "Diweddariad ar ymchwiliadau Omambala", dyddiedig 14 Gorffennaf 2025, ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/news/news-and-updates/update-on-omambala-investigations/>, cyrchwyd 17 Medi 2025.

⁵ Ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/news/terms-of-reference-for-ijeoma-omambala-kc-15-nov-2023-.pdf>, accessed 21 August 2025.

*“ein triniaeth reoleiddiol o'r achosion a godwyd gan y chwythwr chwiban, ynghyd ag achosion eraill a godwyd wedi hynny. Bydd yr adolygiad hwn yn ceisio sefydlu a oes unrhyw bryderon amlwg ynghylch ein prosesau gwneud penderfyniadau yn yr achosion hyn, ac ystyried a oedd materion diwylliannol a allai fod wedi dylanwadu ar ein dull o ymdrin ag achosion addasrwydd i ymarfer. Lle bo modd, bydd yn tynnu sylw at themâu cyffredin a meysydd i'w gwella yn ein triniaeth o'n gwaith achos a'n canllawiau addasrwydd i ymarfer.”*⁶

- 7 Victoria Butler-Cole CB a David Hopkins ydym ni, bargyfreithwyr hunangyflogedig yn 39 Essex Chambers yn Llundain. Rydym ni ill dau wedi gweithredu ar ran a chynghori'r NMC (ar wahân) mewn materion eraill o'r blaen. Nid oes yr un ohonom wedi cael ein cyfarwyddo o'r blaen mewn cysylltiad ag unrhyw un o'r achosion a nodwyd. Rydym hefyd (ar wahân) wedi gweithredu ar ran neu wedi cynghori rheoleiddwyr eraill ym maes iechyd a gofal cymdeithasol gan gynnwys y Cyngor Deintyddol Cyffredinol, y Cyngor Meddygol Cyffredinol, y Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal, a'r PSA. Mae dyfarniadau a gofnodwyd lle cawsom ein cyfarwyddo ar gael ar gronfeydd data cyfreithiol cyhoeddus fel yr Archifau Cenedlaethol.⁷
- 8 Fe wnaethom gyhoeddi'r adroddiad hwn ar ffurf drafft i'r NMC ar 1 Medi 2025. Derbyniwyd nifer o ymholiadau a cheisiadau am eglurhad, a chawsom ddogfennaeth ychwanegol ynghylch yr achosion a nodwyd a pholisïau a gweithgareddau'r NMC a ystyriwyd gennym cyn darparu'r adroddiad terfynol hwn.

⁶ Darperir copi o destun llawn ein cyfarwyddiadau [**, yn amodol ar olygu,*] fel atodiad i'r adroddiad hwn yn adran **Error! Reference source not found.**

⁷ <https://caselaw.nationalarchives.gov.uk/>.

B Crynodeb gweithredol

- 9 Mae ein hadolygiad o'r 20 achos a nodwyd wedi canfod problemau yn y ffordd y deliodd yr NMC â rhai achosion FtP yn ystod y cyfnod 2018–2023. Yn fras, mae'r problemau'n ymwneud â dull rhy gyfyngol a gymerir o ran yr hyn a allai fod yn gamymddwyn, yn enwedig lle digwyddodd yr ymddygiad dan sylw ym mywyd preifat, nad yw'n ymwneud â gwaith y rhai cofrestreion. Yn yr achosion 'bywyd preifat' a adolygydd gennym, ni chanfuom unrhyw dystiolaeth bod y dull anghywir hwn wedi arwain at y canlyniad anghywir yn yr achosion hynny – roedd systemau mewnol ac allanol yn gweithredu i sicrhau, yn y pen draw, bod pryderon difrifol yn cael eu trin yn briodol. Nid ydym yn ystyried bod angen camau pellach gan yr NMC mewn perthynas ag unrhyw un o'r achosion a nodwyd.
- 10 P'un a ddatgelodd yr 20 achos a nodwyd problemau yn y ffordd y cawsant eu trin ai peidio, a ph'un a gyrhaeddwyd y canlyniad cywir (neu ganlyniad rhesymol) yn y pen draw ai peidio, mae'n ofynnol cymryd o ddifrif y pryderon a godwyd gan y chwythwr chwiban a thrwy'r Adolygiad Diwylliant Annibynnol. Nodwn fod gan yr NMC raglen waith helaeth eisoes ar y gweill gyda'r nod o fynd i'r afael ag argymhellion yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol ac elfennau eraill o'i waith FtPsydd angen eu gwella. Nid ydym yn disgwyl i'r pwyntiau beirniadaeth a wnaethom yn yr adolygiad hwn fod yn syndod i'r NMC, gan fod llawer eisoes wedi'u cydnabod yn fewnol ac ymdrechion wedi'u gwneud i fynd i'r afael â nhw. Mae newidiadau eisoes wedi bod i ganllawiau a phrotocolau mewnol yr NMC ers i'r achosion hyn gael eu hatgyfeirio. Rydym wedi gwneud nifer o argymhellion a allai fwydo i raglen bresennol yr NMC o wella ei brosesau FtP, i'r graddau nad ydynt eisoes wedi'u hymgorffori, yr ydym wedi'u rhestru yn dilyn y casgliad yn adran F isod.
- 11 Efallai mai'r neges bwysicaf o'r gwaith rydym wedi'i wneud yw, beth bynnag y mae darn o ganllawiau ysgrifenedig yn ei ddweud, bod angen dealltwriaeth gyffredin o'r hyn y mae'n ei olygu a sut y dylid ei gymhwyso drwy gydol gwahanol rannau o broses FtP y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth. Yn ein barn ni, mae angen mecanwaith hefyd i bobl godi pryderon ynghylch dulliau gwahanol neu anghytundebau 'ar lawr gwlad', nid yn unig mewn perthynas ag achosion penodol (fel gyda'r Clinigau Achosion) ond yn fwy cyffredinol, fel y gellir canfod gwahaniaethau mewn dull neu problemau systemig eraill yn gynnar a mynd i'r afael â nhw.

C Yr achosion FtP a nodwyd

- 12 Gofynnwyd i ni ystyried 20 achos FtP a nodwyd. O'r rhain, roedd 7 yn gysylltiedig â'i gilydd ac roedd 13 yn gwbl ar wahân. Mae'r achosion yn ymwneud ag atgyfeiriadau a wnaed yn y cyfnod 2015 i 2023. Mae rhai o'r achosion wedi dod i ben ac mae eraill yn dal i fynd rhagddynt. Mae'r rhan fwyaf o'r achosion yn ymwneud â nyrsys yn hytrach na bydwragedd. Mae pob un ond un yn achosion lle codwyd pryderon ynghylch sut y gwnaed penderfyniadau fel rhan o'r brosesFtP, o ran y camau a gymerwyd mewn perthynas â chofrestreion.⁸ Mae rhai wedi cael eu hadrodd yn y wasg.
- 13 Ni fyddai'n briodol i ni gyfeirio at yr achosion unigol yn fanwl yn yr adolygiad hwn, gan y byddai hynny'n debygol o alluogi'r cofrestreion unigol i gael eu hadnabod, os nad gan y cyhoedd yn gyffredinol, gan bobl sy'n adnabod neu'n gweithio gyda'r cofrestreion. Mewn achosion na aethant ymlaen i gamau gweithredu, byddai hynny'n torri polisi'r NMC o ran cyhoeddi gwybodaeth am achosion FtP.⁹ Ar gyfer pob un o'r achosion, fodd bynnag, rydym wedi adolygu manylion y broses gwneud penderfyniadau ym mhob cam o'r broses FtP o fewn y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yn fanwl. Roedd hyn yn cynnwys archwilio:
- 13.1 y wybodaeth a ddarparwyd i'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth ar adeg yr atgyfeiriad;
 - 13.2 penderfyniadau a gymerwyd yn ystod y cam Sgrinio, gan gynnwys pryderon rheoleiddio a nodwyd yn ystod y Sgrinio;
 - 13.3 penderfyniadau a gymerwyd drwy gydol y broses ynghylch a ddylid gwneud cais am orchymyn dros dro a chanlyniad unrhyw geisiadau o'r fath
 - 13.4 penderfyniadau a gymerwyd yng nghyfnod yr Ymchwiliadau, gan gynnwys ceisio rhagor o dystiolaeth a'r argymhelliad a wnaed i'r Archwilwyr Achosion;

⁸ Dyfynnwyd un o'r 20 achos a nodwyd gan y chwythwr chwiban fel enghraifft o gyngor da a roddwyd.

⁹ Ar gael yn https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/ftp_information/publication-guidance.pdf, cyrchwyd 21 Awst 2025.

13.5 penderfyniadau a gymerwyd yng nghyfnod yr Archwilwyr Achosion, gan gynnwys a ddylid atgyfeirio'r mater at Ddyfarnu.

- 14 Lle roedd achos wedi cyrraedd gwrandawriad sylweddol terfynol gerbron panel o Bwyllgor FtP yr NMC, fe wnaethom hefyd ystyried canlyniad y gwrandawriad hwnnw. Fodd bynnag, mae Pwyllgor FtP yr NMC yn annibynnol ar y NMC gan gweithredu yn ei swyddogaeth fel rheoleiddiwr y proffesiynau. Felly, ar y lefel gyffredinol, rydym yn sylwi nad yw canlyniad gwrandawriad sylweddol yn cael ei bennu gan yr NMC (fel rheoleiddiwr) ac nid yw'n benderfynol chwaith ynghylch a yw'r NMC (fel rheoleiddiwr) wedi cyflawni ei swyddogaethau'n ddigonol mewn perthynas â'r achos penodol hwnnw. I roi dau ddarlun damcaniaethol: (1) gellir dileu cofrestrai oddi ar y gofrestr yn dilyn gwrandawriad er gwaethaf y ffaith bod yr NMC wedi methu ag ymchwilio i'r achos yn iawn a chyflwyno tystiolaeth o gamymddwyn pellach yr oedd y cofrestrai wedi'i gyflawni; (2) gellir canfod nad yw addasrwydd cofrestrai i ymarfer wedi'i amharu oherwydd, er bod yr NMC wedi ymchwilio a chyflwyno ei achos yn iawn, roedd y panel yn ffafrio tystiolaeth y cofrestrai dros dystiolaeth tystion y NMC.
- 15 Yn y pedair blynedd fusnes yn dod i ben rhwng 2022 a 2025, derbyniodd yr NMC gyfanswm o 22,672 o atgyfeiriadau FtP,¹⁰ sy'n cyfateb i gyfartaledd o 5,668 o atgyfeiriadau FtP bob blwyddyn. Rydym yn ymwybodol na all adolygiad, pa mor fanwl bynnag y bo, o 20 achos roi darlun llawn o'r ffordd y mae achosion FtP yn cael eu trin yn gyffredinol o fewn yr NMC. Yn 2017, cyhoeddodd yr NMC adroddiad a archwiliodd gynnydd a chanlyniadau nyrsys a bydwagedd Duon a Lleiafrifoedd Ethnig drwy broses FtP yr NMC, a ysgrifennwyd gan academyddion ym Mhrifysgol Greenwich ac Ysgol Hylendid a Meddygaeth Drofannol Llundain.¹¹ Yn 2019, lansiodd yr NMC Uchelgeisiol dros Newid, y mae'n ei ddisgrifio fel "*rhaglen ymchwil sydd â'r*

¹⁰ Tudalen 28 o NMC, Adroddiad Blynyddol ar Addasrwydd i Ymarfer 2024–2025, ar gael yn https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/annual_reports_and_accounts/2025-annual-ftp-report/annual-fitness-to-practise-report-20242025.pdf, cyrchwyd 17 Medi 2025.

¹¹ West, E., S. Nayar, T. Taskila, ac M. Al-Haboubi (2017), "Cynnydd a Chanlyniadau Nyrsys a Bydwagedd Duon a Lleiafrifoedd Ethnig (BME) drwy Broses Addasrwydd i Ymarfer Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth", ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/other-publications/bme-nurses--midwives-ftp-research-report.pdf>, accessed 17 September 2025.

nod o ddeall - ac yn y pen draw lleihau - anghydraddoldebau a brofir gan weithwyr proffesiynol â nodweddion gwarchoddedig gwahanol yn ein prosesau rheoleiddio".¹² Mae tri adroddiad wedi cael eu cyhoeddi fel rhan o'r rhaglen honno.¹³ Canfu'r adroddiad diweddaraf o'r rhain "dystiolaeth uniongyrchol o ragfarn, yn ogystal â chanlyniadau anuniongyrchol arferion anwastad sy'n egluro'r gwahaniaethau mewn canlyniadau rhwng gweithwyr proffesiynol Du a gweithwyr proffesiynol Gwyn a rhwng gweithwyr proffesiynol gwryw a gweithwyr proffesiynol benyw".¹⁴ Rydym yn nodi bod yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol wedi canfod pryderon eang ymhlith staff ynghylch gwneud penderfyniadau FtP. Rydym wedi cynnal ein hadolygiad ar y sail, p'un a oedd pryder a godwyd mewn perthynas ag achos penodol a nodwyd mewn gwirionedd wedi effeithio ar y broses gwneud penderfyniadau yn yr achos hwnnw mewn ffordd a arweiniodd at ganlyniad gwael, y dylid cymryd y pryder o ddifrif, gan ei fod, o leiaf, yn adlewyrchu diffyg dealltwriaeth a chysondeb a rennir rhwng yr amrywiol actorion yn y broses FtP mewn perthynas â'r mater, ac yn awgrymu bod risg y bydd canlyniadau gwael yn cael eu cyrraedd mewn achosion eraill.

- 16 Rydym yn nodi hefyd nad yw'n anarferol i wahanol bobl gael gwahanol safbwyntiau am yr un achos. Mae hynny'n arbennig o wir yn y cyd-destun rheoleiddio lle cyfeirir at gysyniadau sydd wedi'u cysylltu'n gynhenid â barnau gwerth, megis a fyddai ymddygiad cofrestrai yn effeithio ar hyder y cyhoedd yn y proffesiwn rheoleiddiedig. Ni fydd nyrsys, bydwragedd a chymdeithion nyrsio bob amser yn cytuno â'i gilydd ar faterion o'r fath. Ni fydd cyfreithwyr na barnwyr chwaith. Nid yw'n syndod i ni, o fewn yr NMC, y gall pobl sy'n ymwneud â'r broses FtP ddod i gasgliadau gwahanol am yr un achos. Yr hyn sy'n bwysig, fodd bynnag, yw bod y canllawiau y mae pobl yn gweithio iddynt yn adlewyrchu'r gyfraith achosion berthnasol yn gywir, yn glir ac

¹² <https://www.nmc.org.uk/about-us/equality-diversity-and-inclusion/edi-research/>, cyrchwyd 17 Medi 2025.

¹³ NMC (20 Hydref 2020), *Uchelgeisiol dros newid: Ymchwil i brosesau NMC a nodweddion gwarchoddedig pobl, Adroddiad llawn*, ar gael yn https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/edi-docs/nmc_edi_research_full.pdf, cyrchwyd 17 Medi 2025; NMC (2022), *Uchelgeisiol dros newid: Adroddiad cam dau*, ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/ambitious-for-change/nmc-ambitious-for-change-report.pdf>, accessed 17 September 2025; Cinpoes, R. a J. Azah (Ebrill 2025), *Uchelgeisiol dros Newid: Adolygiad o Broses Addasrwydd i Ymarfer Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (NMC)*, ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/edi-docs/ambitious-for-change-report.pdf>, cyrchwyd 29 Awst 2025.

¹⁴ Cinpoes, R. a J. Azah (gweler tr 13), t 40.

yn hawdd ei deall, ac yn cael ei chymhwyso mewn modd cyson ar draws achosion ac ar draws gwahanol gamau'r broses FtP.

- 17 Wrth gynnal ein hadolygiad, roeddem yn ymwybodol bod Ms Omambala eisoes wedi cynnal nifer o gyfweiliadau, a chawsom wybodaeth yn uniongyrchol gan Ms Omambala, yr hyn oedd hi wedi'i chasglu yn ystod ei gwaith, gan gynnwys trawsgrifiadau o gyfweiliadau â staff yr NMC a rhanddeiliaid eraill, yr oeddem yn gallu eu hystyried. Ystyriwyd hefyd y dogfennau niferus a ddarparwyd i ni gan yr NMC mewn cysylltiad â'r achosion Addasrwydd i Ymarfer a nodwyd, gan gynnwys cwynion ysgrifenedig y chwythwr chwiban, yn ogystal â chanllawiau, polisïau, gweithdrefnau gweithredu, adolygiadau mewnol o wneud penderfyniadau, rhaglenni hyfforddi a deunyddiau eraill. Rydym yn cydnabod na all darllen trawsgrifiad cyfweiliad fod yr un peth â chynnal cyfweiliad yn bersonol, ond gwelsom fod nifer o drawsgrifiadau'r cyfweiliadau yn ddefnyddiol. Daethom i'r farn, o ystyried y trawsgrifiadau a'r wybodaeth a oedd eisoes ar gael i ni, cwmpas ein cyfarwyddiadau, a'r ffaith bod yr adroddiad hwn wedi bod yn destun oedi, nad oedd yn angenrheidiol nac yn gymesur i ni gynnal unrhyw un o'n cyfweiliadau ein hunain.
- 18 Rydym yn ymwybodol bod beirniadaethau eraill wedi'u gwneud o'r NMC mewn cysylltiad â'i weithgareddau FtP, y tu allan i'r achosion a nodwyd, gan gynnwys i Ms Omambala. Ni chawsom ein cyfarwyddo i ystyried y materion ehangach hyn nac achosion eraill ac nid ydym yn gwneud sylwadau arnynt.

D Materion yn deillio o'r achosion FtP a nodwyd

19 Rydym wedi tynnu ynghyd y pryderon sy'n deillio o'r achosion a nodwyd fel y'u codwyd gan y datgelwr chwiban, y wasg, staff blaenorol a phresennol yr NMC, ac o'n hystyriaeth ein hunain o'r achosion a nodwyd. Byddwn yn mynd i'r afael â'r materion sylweddol o dan y penawdau canlynol, er bod rhywfaint o orgyffwrdd:

19.1 Bywyd preifat

19.2 Hiliaeth

19.3 Camymddwyn rhywiol

19.4 Cam-drin domestig

19.5 Achosion llys teulu

19.6 Achosion troseddol

D.1 BYWYD PREIFAT

20 Rydym wedi canfod tystiolaeth yn y cyfnod 2018–2023 o ddryswch sylweddol o fewn yr NMC ynghylch yr amgylchiadau lle gallai gweithredoedd neu hepgoriadau ym mywyd preifat cofrestrai yn golygu camymddwyn at ddibenion FtP. Rydym o'r farn bod y canllawiau a gyhoeddwyd gan yr NMC ar y pwnc hwn yn y cyfnod hwnnw yn annigonol, a bod y ffordd y cafodd ei ddehongli a'i gymhwyso, mewn rhai achosion, yn anghywir.

21 Nodwn fod yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol hefyd wedi canfod bod methiant wedi bod i gymryd camymddwyn o ddifrif y tu allan i gyd-destun y gwaith: "Cafodd yr honiadau a adroddwyd o hiliaeth, pobl yn ofni siarad a nyrsys yn cael eu cyhuddo o gam-drin rhywiol, corfforol a hiliol difrifol yn cael parhau i weithio ar wardiau eu hailadrodd wrthym ar sawl achlysur".¹⁵ Mae eu hadroddiad hefyd yn cofnodi un

¹⁵ Tudalen 111.

person yn dweud “er nad yw yn ein canllawiau, mae rheol anysgrifenedig ‘nad ydym yn delio â’r achosion hyn’”,¹⁶ sy'n awgrymu y gallai sut mae canllawiau ysgrifenedig yn cael eu deall a'u cymhwyso gan y rhai 'ar lawr gwlad' fod yr un mor bwysig, os nad yn bwysicach, na'r canllawiau eu hunain.

- 22 Yn 2018, lansiodd yr NMC gyfeiriad strategol newydd ar gyfer FtP a oedd â'r nod o symud i ffwrdd o ddiwylliant o feio. Cyhoeddwyd deuddeg egwyddor polisi, a oedd yn cynnwys y canlynol:

“Egwyddor 10: mewn achosion nad ydynt yn ymwneud ag ymarfer clinigol, mae'n debygol mai dim ond os yw'r pryderon yn codi cwestiynau sylfaenol ynghylch dibynadwyedd nyrs, bydwrraig neu gydymaith nyrsio fel gweithiwr proffesiynol y bydd angen cymryd camau i gynnal hyder y cyhoedd neu gynnal safonau.”

- 23 Ymddengys i ni fod y newid cyfeiriad strategol hwn wedi cyd-daro â'r NMC yn tanamcangyfrif y posibilrwydd y gallai gweithredoedd neu hepgoriadau ym mywydau preifat cofrestreion fod yn berthnasol i'r broses FtP. Fel y gwelir o fersiwn 2018 o Egwyddor 10, roedd y posibilrwydd o gymryd camau gweithredu mewn achos 'bywyd preifat' wedi'i gysylltu â chwestiwn ymddiriedaeth fel gweithiwr proffesiynol. Roedd rhai o'r canllawiau a ddefnyddiwyd gan yr NMC yn y cyfnod 2018–2021 hefyd yn cynnwys yr hyn a oedd yn ymddangos fel cyfyngiadau o ran ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai. Er enghraifft, nododd y canllawiau ar euogfarnau troseddol a gyhoeddwyd ym mis Awst 2018 y gall "addasrwydd nyrsys a bydwragedd i ymarfer gael ei effeithio gan droseddu difrifol iawn yn eu bywyd preifat y cânt eu heuogfarnu amdano. Ond os na chânt eu heuogfarnu, nid ein rôl ni yw llenwi unrhyw fylchau canfyddedig yn y system cyfiawnder troseddol trwy gymryd camau rheoleiddio yn eu herbyn os nad oes cysylltiad clir â diogelwch cleifion, ymarfer clinigol, neu safonau proffesiynol." Nid oedd unrhyw esboniad ynghylch y math o droseddau a allai fod yn gysylltiedig yn glir â safonau proffesiynol nac unrhyw ganllawiau ar sut i asesu'r ateb i'r cwestiwn hwn. Ymddengys i ni mai'r prif ran o'r paragraff hwn a gymhwyswyd yn fewnol oedd yr ymadrodd byr "nid ein rôl ni yw llenwi ... bylchau yn y system

¹⁶ Tudalen 101.

cyfiawnder troseddol", heb fod ffocws digonol bob amser ar a oedd yr honiadau mewn achosion penodol yn gysylltiedig â safonau proffesiynol.

- 24 Fe wnaeth yr NMC ei hun gydnabod fod ei ganllawiau ynghylch materion bywyd preifat yn annigonol a gwnaeth amryw o newidiadau. Yn 2021 a 2022, diweddarwyd canllawiau ynghylch aflonyddu, gwahaniaethu ac erledigaeth i'w gwneud yn gliriach y gallai'r mathau hyn o ymddygiad fod yn gysylltiedig â safonau proffesiynol hyd yn oed os oeddent yn digwydd y tu allan i'r gweithle. Bu newidiadau i'r canllawiau ar Gamymddwyn¹⁷, Pryderon difrifol yn seiliedig ar hyder y cyhoedd neu safonau proffesiynol¹⁸, Pryderon difrifol a allai arwain at niwed i gleifion os na chânt eu cywiro¹⁹, a phryderon difrifol sy'n anoddach eu cywiro²⁰.
- 25 Yn anffodus, mae'n ymddangos i ni nad oedd y newidiadau hyn wedi datrys y problemau'n llawn. Rydym wedi gweld tystiolaeth mewn mwy nag un o'r achosion a nodwyd bod y canllawiau diwygiedig a gyhoeddwyd ddiwedd 2021 a 2022 wedi'u dehongli fel pe baent yn golygu mai dim ond materion a ddigwyddodd ym mywyd preifat cofrestrai y byddai'r NMC yn mynd ar drywydd materion a ddigwyddodd ym mywyd preifat cofrestrai os oeddent yn ymwneud â gwahaniaethu. Er enghraifft, mewn un achos a adolygwyd gennym, cyngor cyfreithiol yr NMC yn 2023 oedd "*er y gellir dehongli ein canllawiau mewn gwahanol ffyrdd, eu prif bwyslais yw na ddylem fod yn ymchwilio i gofrestreion am ddigwyddiadau sy'n digwydd yn y maes domestig/preifat, oni bai bod rhywfaint o dystiolaeth o wahaniaethu.*"
- 26 Mae'r Adolygiad Diwylliant Annibynnol yn nodi:

"Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf bu nifer o Adolygiadau Digwyddiadau Difrifol yn ymwneud â methiant posibl yr NMC i ymdrin yn briodol â honiadau o gam-drin corfforol neu rywiol yn erbyn plant sy'n digwydd y tu allan i leoliadau clinigol. Caewyd rhai o'r achosion hyn yn ystod y sgrinio oherwydd honiadau a oedd yn cynnwys cael mynediad at bornograffi plant

¹⁷ Cyfeirnod: FTP-2a.

¹⁸ Hen gyfeirnod: FTP-3c. Cyfeirnod cyfredol: SAN-2. Teitl cyfredol: "Pryderon difrifol sy'n codi risgiau i hyder y cyhoedd yn y proffesiynau yn gyffredinol neu i safonau proffesiynol".

¹⁹ Hen gyfeirnod: FTP-3b. Cyfeirnod cyfredol: SAN-2. Teitl cyfredol: "Pryderon difrifol a allai arwain at niwed os na chânt eu cywiro".

²⁰ Hen gyfeirnod: FTP-3a. Cyfeirnod cyfredol: SAN-2. Teitl cyfredol: "Achosion rydym yn eu hystyried yn arbennig o ddifrifol".

*categori A. Pan gwestiynodd staff pam nad oedd yr achosion hyn yn cael eu dilyn, ymatebodd uwch arweinyr, "dyma ein canllawiau ni".*²¹

- 27 Roedd y canllawiau ar euogfarnau troseddol a rhybuddion²² a oedd ar waith o 1 Gorffennaf 2022 i 27 Mawrth 2023 yn cynnwys y canlynol:

"Mae pryderon fel defnyddio iaith wahaniaethol neu annog casineb hiliol drwy gyfryngau cymdeithasol yn faterion yr ydym yn debygol o ymchwilio iddynt hyd yn oed os na chawsant eu hadrodd i'r heddlu gan fod yr ymddygiad hwn yn debygol o fod yn groes i'r Cod ac yn effeithio ar ddiogelwch cleifion. [...] Mewn cyferbyniad, pe baem yn derbyn pryderon bod nyrs, bydwraig neu gydymaith nyrsio wedi cyflawni trosedd rhywiol yn eu bywyd preifat ac nad oedd unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod risg i ddiogelwch cleifion, byddem fel arfer yn dweud y byddai'n well i'r heddlu ymchwilio i'r mater yn y lle cyntaf. [...]

Os digwyddodd y troseddu troseddol ym mywyd preifat y nyrs, y fydwraig neu'r cydymaith nyrsio, ac nad oes risg glir i gleifion nac aelodau'r cyhoedd, yna mae'n annhebygol y bydd angen i ni gymryd camau rheoleiddio i gynnal hyder mewn nyrsys, bydwragedd neu gymdeithion nyrsio, neu safonau proffesiynol. Dim ond pe bai'r nyrs, y fydwraig neu'r cydymaith nyrsio wedi cael dedfryd o garchar (mae hyn yn cynnwys dedfrydau gohiriedig), neu os oedd yr euogfarn am drosedd benodol, y byddai angen i ni wneud hynny."

- 28 Nid yw'r canllawiau hyn yn cynnwys cyfeiriad at ystyried a oedd yr ymddygiad yn gysylltiedig â safonau proffesiynol, yn absenoldeb dedfryd o garchar neu euogfarn am drosedd benodol ym maes troseddu rhywiol yn benodol. Yn wir, mae'n awgrymu'n gryf, yn absenoldeb nodweddion o'r fath, nad oes angen i'r NMC gymryd camau rheoleiddio i gynnal hyder yn y proffesiwn na safonau proffesiynol. Ymddengys ei fod wedi cyfrannu at y farn nad oedd materion bywyd preifat yn rhan o'r rhan fwyaf

²¹ Tudalen 99.

²² Cyfeirnod: FTP-2c.

o faterion bywyd preifat, hyd yn oed os oeddent yn ymwneud â'r system cyfiawnder troseddol.

29 Rydym wedi cael nifer fawr o ddogfennau canllaw'r NMC sy'n cyffwrdd â'r cwestiwn o ymddygiad ym mywyd preifat cofrestreion ac sydd wedi bod ar waith mewn amrywiol ffurfiau ers 2017. Nid ydym yn credu ei bod yn gynhyrchiol mynd trwy bob eitem o ganllawiau blaenorol yn fanwl, yn enwedig gan fod yr holl ganllawiau wedi'u diwygio o leiaf unwaith ac mae rhai yn dal i gael eu diwygio ymhellach. Er bod y darnau amrywiol o ganllawiau wedi egluro'n gywir mewn sawl man y gall materion y tu allan i fywyd proffesiynol cofrestrai olygu camymddwyn, rydym o'r farn bod diffygion yn y ganllawiau mewn manau eraill hefyd, a'u bod yn aml yn cael eu dehongli'n anghywir.

30 Mae wedi'i hen sefydlu y gall ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai fod yn gamymddwyn, waeth beth fo natur yr ymddygiad hwnnw:

30.1 *“Mae ... wedi cael ei gydnabod erioed y gall camymddwyn fod yn gymwys er ei fod wedi'i gyflawni ym mywyd preifat y gweithiwr proffesiynol, cyn belled â bod ganddo effaith ddigonol ar ei enw da proffesiynol neu enw da'r proffesiwn cyfan”*: **Gleeson v Social Work England**²³, yn gwysio **R (Remedy UK Ltd) v GMC**²⁴, lle dywedodd Elias LJ y gall camymddwyn *“gynnwys ymddygiad o fath sy'n foel euog neu'n warthus fel arall a all, ac a fydd yn aml, yn digwydd y tu allan i gwrs ymarfer proffesiynol ei hun, ond sy'n dod â gwarth ar y meddyg ac felly'n niweidio enw da'r proffesiwn”*.

30.2 Nodwyd tri phwynt egwyddor perthnasol yn **Beckwith v SRA**²⁵: *“Y cyntaf yw, yng nghyd-destun rheoleiddio proffesiwn, fod cysylltiad rhwng y syniad o gael uniondeb a glynu wrth safonau moesegol y proffesiwn. Mae hyn yn gyson ag ystyr gyffredin y gair, sef glynu wrth egwyddorion moesol a moesegol. Yr ail yw, ar faterion sy'n cyffwrdd â'u safle proffesiynol, fod disgwyl y gellir dal gweithwyr proffesiynol i safon uwch na'r rhai hynny byddai hynny'n berthnasol i'r rhai y tu allan i'r*

²³ [2024] EWHC 3 (Gwein).

²⁴ [2010] EWHC 1245 (Gwein); [2010] ACD 72.

²⁵ [2020] EWHC 3231 (Gwein); [2021] IRLR 119.

proffesiwn. Y trydydd yw nad yw rhwymedigaeth reoleiddiol i weithredu â gonestrwydd "yn ei gwneud yn ofynnol i bobl broffesiynol fod yn batrymau o rinwedd".

- 31 Yn achos yr NMC, mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i gofrestreion gynnal enw da eu proffesiwn bob amser, gan gynnwys er enghraifft gweithredu gyda gonestrwydd ac uniondeb bob amser, trin pobl yn deg a heb wahaniaethu, bwlio na aflonyddu, cadw at ddeddfau eich gwlad, a defnyddio cyfathrebu llafar, ysgrifenedig a digidol yn gyfrifol.²⁶ Gallai ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai wrthdaro â'r dyletswyddau hyn mewn ffordd sy'n niweidio ymddiriedaeth neu hyder y cyhoedd ac felly enw da'r proffesiwn..
- 32 Ar rai adegau, gwelsom dystiolaeth o'r dull cywir yn cael ei gymryd i achosion 'bywyd preifat', gan gynnwys cydnabyddiaeth benodol y gallai ymddygiad sy'n digwydd y tu allan i leoliad clinigol fod angen gweithredu o hyd, yn dibynnu ar ei natur a'i ddifrifoldeb. Ond rydym o'r farn bod y pryderon cyffredinol a godwyd gan y chwythwr chwiban a staff eraill yr NMC ynghylch y dull a gymerwyd i faterion bywyd preifat yn gadarn. Nid oedd y canllawiau'n ddigon clir, nid oeddent bob amser yn gyson ar draws dogfennau canllaw, ac yn aml roeddent yn cael eu dehongli a'u cymhwyso mewn modd rhy gyfyngol.
- 33 Roedd llawer o'r achosion a nodwyd a oedd yn ymwneud ag ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrydd yn ymwneud ag un o'r pynciau penodol yr ydym yn eu trafod isod megis camymddwyn rhywiol a hiliaeth. Rydym yn ystyried yr achosion hynny yn yr adran berthnasol o'n hadolygiad.
- 34 Roedd dau o'r achosion a nodwyd yn ymwneud ag ymddygiad ym mywyd preifat y cofrestrai a oedd â'r potensial amlwg i effeithio ar eu bywyd gwaith gan eu bod yn ymwneud â defnyddio cyffuriau rheoledig, neu gamddefnyddio alcohol. Yn y ddau achos hynny, ni welsom unrhyw dystiolaeth bod dull anghywir wedi'i gymryd i faterion bywyd preifat. Mewn geiriau eraill, ni wnaethom ystyried yn yr achosion hynny fod rheswm i feddwl bod y ffaith bod yr ymddygiad wedi digwydd ym mywydau preifat y cofrestreion wedi'i ddibynnu arno wrth wneud penderfyniadau ynghylch a ddylid mynd ar drywydd y pryderon. Fodd bynnag, mewn un o'r achosion, nid oedd yr NMC wedi gallu cysylltu â'r cofrestrai dros gyfnod o tua 33 mis, a oedd yn ymddangos i arwain at yr atgyfeiriad yn dod i ben, gan nad oedd yr NMC wedi cynnig unrhyw dystiolaeth yn y gwrandawriad sylweddol. Roeddem yn synnu nad oedd diffyg ymgysylltiad y cofrestrai, ynddo'i hun, yn arwain at gyfyngiadau ar ei gofrestriad. Mae'n ofynnol i gofrestreion hysbysu'r NMC yn

²⁶ NMC, Y Cod, Safonau proffesiynol ymarfer ac ymddygiad ar gyfer nyrsys, bydwragedd a chymdeithion nyrsio, yn weithredol o 31 Mawrth 2015 ac wedi'i ddiweddarau ar 10 Hydref 2018, ym mharagraff 20.

ysgrifenedig o fewn un mis o unrhyw newid yn eu henw neu gyfeiriad.²⁷ Rydym yn awgrymu y dylid rhoi rhywfaint o ystyriaeth i ganllawiau ar yr hyn a ddylai ddiwydd os na all yr NMC gael unrhyw ymgysylltiad gan gofrestrai, waeth beth fo natur y pryderon a godwyd am y cofrestrai neu'r rhesymau y mae'n ymddangos i'r NMC eu bod yn arwain at ddiffyg ymgysylltiad y cofrestrai. Mae diffyg ymgysylltiad, am unrhyw reswm, yn amharu ar allu'r NMC i reoleiddio'r cofrestrai hwnnw.

- 35 Byddwn yn ystyried digonolrwydd canllawiau presennol yr NMC mewn perthynas ag achosion bywyd preifat yn ddiweddarach yn ein hadolygiad.

D.2 HILIAETH

- 36 Mae ein trafodaeth o achosion 'bywyd preifat' uchod yn cynnwys achosion lle digwyddodd ymddygiad hiliol y tu allan i ymarfer proffesiynol. Yng ngoleuni ein canfyddiadau am y canllawiau a'r ffordd y'u dehonglwyd, efallai bod atgyfeiriadau'n ymwneud ag ymddygiad hiliol ym mywyd preifat cofrestrai na chawsant eu dilyn ar gam, er na chanfuom mai dyna oedd y sefyllfa mewn unrhyw un o'r 20 achos a nodwyd a archwiliwyd gennym.

- 37 Lle mae atgyfeiriadau'n cael eu dilyn ac yn cyrraedd y cam o gael eu hystyried gan banel FtP, os cymerir y dull anghywir neu os yw'r sancsiwn yn annigonol, gall y PSA apelio yn erbyn y penderfyniad i'r Uchel Lys. Rydym wedi gweld tystiolaeth mewn un o'r achosion a nodwyd o'r NMC (a'r cofrestrai) yn ildio apêl mewn sefyllfa o'r fath, gan dderbyn yn briodol fod y panel FtP yn anghywir a bod addasrwydd y cofrestrai i ymarfer wedi'i amharu a sancsiwn wedi'i osod, er mai digwyddiad untro y tu allan i'r gwaith ydoedd, ac roedd tystiolaethau personol i gefnogi cymeriad y cofrestrai. Yn yr achos hwnnw, ymddangosodd fod y panel wedi cymhwyso prawf i weld a oedd yr ymddygiad hiliol yn adlewyrchu 'problem agwedd ddofn' a phenderfynu nad oedd, gan mai digwyddiad ynysig ydoedd. Byddwn yn dychwelyd at yr ymadrodd hwn pan fyddwn yn ystyried canllawiau cyfredol yr NMC. Yn yr achos penodol hwn,

²⁷ Rheol 16(1) o Reolau Nyrsio a Bydwreigiaeth (Addysg, Cofrestru ac Apelau Cofrestru) 2004, a nodir yn yr Atodlen i Orchymyn Rheolau Nyrsio a Bydwreigiaeth (Addysg, Cofrestru ac Apelau Cofrestru) 2004 (SI 2004/1767).

nodwn fod pob cam gwneud penderfyniadau mewnol FtP wedi nodi'n gywir y dylai'r achos symud i'r cam nesaf yn y broses.²⁸: cododd y gwall yng nghyfnod y panel.

- 38 Codwyd pryderon hefyd ynghylch y broses FtP lle gwneir honiadau o iaith neu ymddygiad hiliol o fewn lleoliad gwaith (boed i gleifion neu gydweithwyr). Mewn rhai o'r achosion yr ydym wedi edrych arnynt, ni allai'r broses FtP symud ymlaen â'r math hwn o gŵyn gan nad oedd tystiolaeth uniongyrchol, boed oherwydd nad oedd y claf yn gallu ei darparu, neu oherwydd nad oedd staff a oedd wedi cwyno am yr ymddygiad yn fodlon nodi eu hunain. Mae tegwch gweithdrefnol i gofrestreion yn golygu na fydd yr NMC, yn gyffredin â rheoleiddwyr eraill, fel arfer yn gallu cyflwyno honiadau o FtP diffygiol yn erbyn cofrestrai a gefnogir yn unig gan dystiolaeth tystion na allant neu nad ydynt yn dymuno bod ar gael i'w croesholi mewn gwrandawriad sylweddol.
- 39 Mewn un achos, yn anffodus bu farw'r claf yr oedd ei ofal yn destun atgyfeiriad ac nid oedd yn gallu darparu tystiolaeth. Adolygwyd y camau a gymerwyd gan yr NMC i ymchwilio i'r ymddygiad y cwynwyd amdano gan berthnasau'r claf, ac ystyriwyd bod yr NMC wedi cymryd pob cam priodol i gael tystiolaeth berthnasol. Ni allem ganfod unrhyw gamgymeriadau yn y dull a gymerwyd o ymdrin â'r dystiolaeth honno, nad oedd, yn y pen draw, yn ddigonol i gyfiawnhau symud yr achos ymhellach. Yn benodol, ni wnaed yr honiadau o fethiannau i roi gofal priodol oherwydd hiliaeth, ac o ansensitifrwydd i gredoau crefyddol y claf, i safon a allai'n rhesymol fod wedi arwain at ganfyddiad o addasrwydd i ymarfer diffygiol.
- 40 Rydym hefyd wedi ystyried pryder nad yw'r broses FtP yn rhoi ystyriaeth ddigonol i'r cyd-destun y mae camymddwyn yn digwydd ynddo, gan gynnwys lle mae cofrestrai ei hun yn destun gwahaniaethu hiliol a allai egluro (os nad cyfiawnhau) ei ymddygiad. Mewn un o'r achosion a nodwyd, rydym yn deall bod y cofrestrai perthnasol yn wyn a bod adroddiad yn y wasg wedi codi pryderon bod y cofrestrai wedi bod yn destun cam-drin hiliol gan gleifion nad archwiliwyd yn ddigonol nac

²⁸ Hynny yw: (1) bod canlyniad y Sgrinio yn gofyn am ymchwiliad pellach; (2) argymhelliad yr Ymchwiliwyr oedd bod achos i'w ateb; a (3) ardystiodd yr Archwiliwyr Achosion fod achos i'w ateb gan atgyfeirio'r mater at y Pwyllgor Addasrwydd ar gyfer Cynnal a Chadw am wrandawriad terfynol.

ymdriniwyd ag ef fel cyd-destun perthnasol yn y gwrandawriad yng nghyfnod yr amhariad. Nid ydym wedi canfod unrhyw sail i'r cwynion a wnaed yn y wasg am yr achos hwn, gan na chodwyd unrhyw honiad o hiliaeth gan y cofrestrai na chynrychiolydd cyfreithiol y cofrestrai yn y broses FtP.

41 Wrth gwrs, ni ddylid cymryd y ffaith nad yw'r pryder hwn, yn ôl y dystiolaeth sydd ger ein bron, yn berthnasol i'r achos penodol hwn fel casgliad nad oes unrhyw achosion lle mae gwahaniaethu hiliol yn erbyn cofrestrai wedi digwydd o fewn y brosesFtP. Rydym yn nodi yn hyn o beth adroddiad²⁹ a gyhoeddwyd fel rhan o'r ymchwil Uchelgeisiol dros Newid a ddaeth i'r casgliad, ymhlith pethau eraill:

41.1 *“Canfu'r ymchwil fod tystiolaeth uniongyrchol o ragfarn, yn ogystal â chanlyniadau anuniongyrchol arferion anwastad sy'n egluro'r gwahaniaethau mewn canlyniadau rhwng gweithwyr proffesiynol Du a gweithwyr proffesiynol Gwyn a rhwng gweithwyr proffesiynol gwryw a gweithwyr proffesiynol benyw.”³⁰*

41.2 *“Canfu'r adolygiad o bolisiau a chanllawiau, er eu bod yn cyd-fynd yn fras â gwerthoedd y sefydliad ac yn dangos tegwch gweithdrefnol, fod meysydd yn y polisi a'r canllawiau sy'n cyfrannu at y driniaeth wahaniaethol o rai grwpiau.”³¹*

D.3 CAMYMDDWYN RHYWIOL

42 Mae'r pryderon a amlinellwyd ynghylch y dull o ymdrin ag achosion bywyd preifat hefyd yn berthnasol i achosion sy'n ymwneud â chamymddwyn rhywiol.

43 Yn 2022, cynhaliodd yr NMC adolygiad mewnol o achosion FtP a oedd wedi cyrraedd panel FtP ac a oedd yn ymwneud â chamymddwyn rhywiol. Canfu'r adolygiad hwn lu o broblemau gan gynnwys y canlynol:

43.1 Methiannau i archwilio neu gyhuddo cymhelliant rhywiol a arweiniodd at golli cyfleoedd i ddangos difrifoldeb pryderon a sut roedd gweithredoedd/ymddygiad y cofrestrai yn torri disgwyliadau proffesiynol.

²⁹ Cinpoes, R. a J. Azah (gweler tr. 13).

³⁰ Tudalen 40.

³¹ Tudalen 41.

- 43.2 Methu â chymhwyso neu gyfeirio at gyfraith achosion berthnasol wrth farnu cymhelliant rhywiol.
- 43.3 Methu â chymhwyso canllawiau sancsiynau'r NMC yn gywir.
- 43.4 Methiannau gan baneli i fynd i'r afael yn ddigonol â'r risg o ailadrodd a'r effaith ar ddiodefwr, yn enwedig mewn achosion lle nad oedd y diodefwr yn glaf.
- 43.5 Defnyddio terminoleg amhriodol neu ansensitif, a chael eich dylanwadu gan fythau am ymosodiad rhywiol.
- 44 Fe wnaeth hyn arwain yr NMC i gymryd camau i ddiweddarau ei ganllawiau a darparu hyfforddiant newydd i aelodau'r panel a'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau yn y broses FtP. Ymdriniwyd â'r achosion a nodwyd y gofynnwyd i ni eu hystyried cyn gwneud y newidiadau hyn.
- 45 Mewn un achos cyn y canllawiau diweddaraf, roedd y cyhuddiadau a ddygwyd gan y NMC yn erbyn y cofrestrai yn ymwneud â digwyddiadau hanesyddol ar wahân o weithgarwch rhywiol digroeso gyda dau glaf. Nid oedd yn ymddangos i ni fod y cyhuddiadau wedi'u drafftio'n ddigonol i warantu bod y ffaith bod y gweithgarwch rhywiol yn ddigroeso a/neu fod y cleifion yn agored i niwed wedi'i gofnodi. Fodd bynnag, yn yr achos penodol hwn, cydnabu'r panel a glywodd y gwrandawriad sylweddol y nodweddion sylfaenol hynny o'r ymddygiad a gosodwyd gorchymyn yn dileu'r cofrestrai oddi ar y gofrestr. Rydym yn awgrymu y dylid rhoi ystyriaeth bellach i'r canllawiau ar ddrafftio cyhuddiadau mewn cysylltiad â gweithgarwch rhywiol.
- 46 Mewn achos arall, roedd cofrestrai wedi rhannu delweddau o blant noeth ar-lein. Arestwyd y cofrestrai; fodd bynnag, ni chymerodd yr heddlu unrhyw gamau pellach ar ôl dod i'r casgliad bod y delweddau'n 'naturistaidd'. Er gwaethaf penderfyniad yr heddlu, yn seiliedig ar y dystiolaeth a welsom, ac fel yr oedd yr NMC yn ymwybodol ohono ar y pryd, ymddengys bod y cofrestrai wedi cyfaddef mewn cyfweiliad â'r heddlu ei fod wedi rhannu'r delweddau â chymhelliant rhywiol. Yn 2022, cyngor cyfreithiol yr NMC oedd "*Yn unol â'n canllawiau, ni allai gweithredoedd [y cofrestrai] fod yn gyfystyr â chamymddwyn proffesiynol difrifol*". Argymhellodd ymchwilyr yr NMC i'r archwilwyr achosion y dylid cau'r achos. Fodd bynnag, ceisiodd yr archwilwyr achosion ailddrafftio'r pryderon rheoleiddio i adlewyrchu "*cyfaddefiad y cofrestrai a gafwyd o dan rybudd, a oedd eisoes ar gael i gefnogi'r elfen rywiol*". Cyfaddefodd y cofrestrai i'r cyhuddiadau wedi hynny a chafodd ei ddileu o'r gofrestr. Mae'r achos hwn yn enghraifft bellach o'r dull anghywir weithiau a gymerwyd i achosion 'bywyd preifat' yn y cyfnod 2018–2023. Er bod systemau'r NMC wedi arwain at y canlyniad cywir yn yr achos hwn, mae'n destun pryder serch hynny bod cymhwyso canllawiau yn y cyfnod hwnnw wedi arwain cyfreithiwr cymwys i gynghori na allai gweithredoedd cofrestrai wrth rannu delweddau noeth o blant â chymhelliant rhywiol fod yn gamymddwyn proffesiynol difrifol.

- 47 Yn yr achos olaf a nodwyd ynghylch camymddwyn rhywiol, atgyfeiriwyd y cofrestrai at yr NMC bum gwaith rhwng 2017 a 2022. Roedd y pryderon a atgyfeiriwyd yn cynnwys dau honiad o ymosodiad rhywiol difrifol gan gleifion, honiad o dreisio gan gydweithiwr, ceisio dylanwadu ar glaf i fynd ar oed gydag ef, a digwyddiadau eraill o dorri ffiniau proffesiynol ac ymddygiad amhriodol. Cafodd y cofrestrai ei ddileu o'r gofrestr, yn dilyn gwrandawriad sylweddol. Fodd bynnag, mae cynnydd yr achos trwy broses FtP y NMC yn codi nifer o bryderon.
- 48 Er tegwch i'r NMC, cydnabu ei driniaeth wael ei hun o'r achos hwn. Ym mis Awst 2022, adolygodd uwch aelod o staff yr achos a nododd bryderon, sef:
- 48.1 cau pryderon oherwydd bod digwyddiadau difrifol eraill;
- 48.2 symud achosion ymlaen ar wahân, yn ddiangen; a
- 48.3 gorchymyn interim ddim yn ddigonol i amddiffyn y cyhoed.
- 49 Yn ein barn ni, roedd y feirniadaeth hon yn gyfiawn.
- 50 Yn yr achos hwn, mae tystiolaeth glir bod rhai pryderon rheoleiddio a atgyfeiriwyd at yr NMC wedi'u cau oherwydd nad oeddent yn cael eu hystyried mor ddifrifol â phryderon eraill ynghylch yr un cofrestrai. Er enghraifft, cafodd honiad bod y cofrestrai wedi ffonio claf i ofyn iddi am fynd ar oed o dan yr esgus ffug o roi canlyniadau ei phrofion, ac felly wedi torri ffiniau proffesiynol, ei gau i ddechrau gan nad oedd yn cael ei ystyried mor ddifrifol â honiadau eraill a wnaed yn erbyn y cofrestrai. Mae hyn yn amhriodol gan, os gellir dadlau bod y pryderon yn gyfystyr â chamymddwyn, bydd angen i'r panel sy'n delio â'r gwrandawriad sylweddol allu gwerthfawrogi maint llawn y camymddwyn.³² Mae cau pryderon rheoleiddio oherwydd nad ydynt, o'i gymharu, mor ddifrifol â phryderon eraill ynghylch yr un cofrestrai yn amddifadu'r panel o'r cyfle hwn a gall arwain at y panel yn gosod sancsiwn sy'n annigonol ar gyfer diogelu'r cyhoedd. Yn ein barn ni, mae hefyd yn fyr ei olwg. Gall y pryder 'mwy difrifol', am reswm da, gael ei ddiddymu'n

³² Mae'r un peth yn wir, gyda'r newidiadau angenrheidiol, am seiliau posibl eraill o nam ar addasrwydd i ymarfer.

ddiweddarach. O dan yr amgylchiadau hynny, mae'n amlwg yn anfodddhaol nad yw'r hyn a oedd fel arall yn bryder dilys, ond 'llai difrifol', yn cael ei ddatblygu mwyach..

- 51 Mae hefyd yn amlwg o adolygiad o'r dogfennau fod yr amrywiol atgyfeiriadau a wnaed i'r NMC mewn perthynas â'r cofrestrai, am o leiaf rhan o'r amser, wedi'u datblygu'n fewnol fel achosion ar wahân, er gwaethaf eu tebygrwydd o ran pwnc. Er nad oes gennym unrhyw dystiolaeth sy'n pwyntio'n bendant at wallau neu gamgymeriadau sy'n deillio o'r dull hwn, mae'n ymddangos yn glir i ni fod risg y gellir anwybyddu ffactorau pwysig mewn achos os caiff honiadau ar wahân ynghylch yr un cofrestrai, ac sy'n codi mewn amgylchiadau tebyg, eu rheoli ar wahân. Yr amlycaf o'r rhain yw'r risg na chaiff patrwm ymddygiad cofrestrai ei ganfod o gwbl neu na chaiff ei ganfod ond yn hwyrach nag y gellid bod wedi'i ganfod yn rhesymol fel arall. Efallai, ar adegau yn ystod datblygiad yr achos, fod penderfyniadau a gymerwyd gan yr NMC ynghylch y lefel briodol o orchymyn interim wedi'u heffeithio gan ddiffyg unrhyw un o'r unigolion ar wahân sy'n gyfrifol am yr achos yn cael trosolwg o'r risg bosibl a achosir gan y cofrestrai. Serch hynny, rydym yn pwysleisio nad ydym yn ymwybodol o unrhyw dystiolaeth bod hyn, ynddo'i hun, wedi arwain at y cofrestrai yn achosi unrhyw niwed ychwanegol i gleifion, cydweithwyr, neu eraill. Rydym yn deall bod system rheoli achosion yr NMC eisoes yn caniatáu i achosion gael eu nodi a'u cysylltu lle bo'n briodol.
- 52 Yn olaf, rydym yn nodi bod un pryder ynghylch camymddwyn rhywiol posibl y cofrestrai hwn wedi'i gau, yn seiliedig ar y ffaith bod yr ymddygiad wedi digwydd yn ei fywyd preifat a bod yr heddlu wedi penderfynu peidio â chymryd camau pellach. Mae hwn yn enghraifft bellach, yn ein barn ni, o effaith yr ymagwedd anghywir weithiau at faterion bywyd preifat a gymerwyd yn y cyfnod 2018–2023.

D.4 CAM-DRIN DOMESTIG

- 53 Gall cam-drin domestig yn erbyn partner neu blentyn fod yn berthnasol i addasrwydd i ymarfer. Nid oedd yr achosion a nodwyd yn cynnwys unrhyw achosion lle honnwyd cam-drin domestig yn erbyn partner. Lle'r oedd niwed i blant yn gysylltiedig, rydym wedi ystyried yr achos o dan y pennawd nesaf.

D.5 ACHOSION TEULUOL

- 54 Gallai cofrestreion fod yn rhan o achosion yn y llys teulu am nifer o resymau, gan gynnwys ceisiadau gan awdurdodau lleol i dynnu eu plant o'u gofal, neu anghydfodau rhwng cyplau sydd wedi gwahanu ynghylch y trefniadau ar gyfer eu plant. Gellir gofyn i'r llysoedd teulu wneud canfyddiadau ffeithiol mewn perthynas â honiadau o niwed gan riant, neu mewn perthynas â methiant rhiant i amddiffyn

plentyn rhag niwed. Mae'r mathau o niwed y gall y llys teulu eu hystyried yn cynnwys trais corfforol, ymosodiad rhywiol rhwng rhieni neu yn erbyn plant, cam-drin ariannol a cham-drin emosiynol. Yn amlaf, bydd y gweithredoedd neu'r hepgoriadau hyn wedi digwydd ym mywydau preifat yr unigolion cofrestredig, ac efallai na fydd eu cyflogwr yn gwybod amdanynt.

- 55 Nid oes rhwymedigaeth benodol ar gofrestreion i hysbysu'r NMC os ydynt yn destun canfyddiadau anffafriol yn y llys teulu, gan gynnwys tynnu eu plant o'u gofal yn barhaol.³³ Serch hynny, gallai'r NMC dderbyn atgyfeiriadau sy'n deillio o benderfyniadau a wneir gan y llysoedd teulu, neu gallai dderbyn atgyfeiriadau mewn cysylltiad ag achosion troseddol nad ydynt yn cael eu datblygu yn y pen draw ond lle mae achosion cysylltiedig yn digwydd yn y llys teulu.
- 56 Rydym wedi gweld tystiolaeth o fethiant i werthfawrogi y byddai angen ystyried canfyddiadau a wnaed gan y llys teulu ynghylch cam-drin corfforol plentyn cofrestrai fel rhan o'r broses FtP. Yn rhannol, mae'n ymddangos bod y gwall hwn wedi bod yn gysylltiedig â'r mater a nodwyd uchod ynghylch y llinell rannu rhwng bywyd preifat a chamymddwyn. Ond yn yr un achos, gwelsom hefyd dystiolaeth o fethiant i werthfawrogi natur debygol canfyddiadau gan y llys teulu, ac felly i ddeall sut y gallent fod yn berthnasol yn y broses FtP.
- 57 Mewn achos gwahanol a nodwyd, fe wnaeth cofrestrai hunan-adrodd i'r NMC fod y llys teulu wedi canfod ei bod hi neu ei phartner wedi achosi anaf i'w babi ifanc trwy ysgwyd, heb i'r partner arall wybod, ac nad oedd yn bosibl penderfynu ai'r cofrestrai neu ei phartner a achosodd yr anaf. Yn ystod ei ymchwiliad, daeth yr NMC yn ymwybodol bod y llys hefyd wedi beirniadu'r cofrestrai a'i phartner am fethu â cheisio sylw meddygol ar unwaith.

³³ Mae paragraff 23 o'r *Cod* yn ei gwneud yn ofynnol i gofrestreion hysbysu'r NMC ac unrhyw gyflogwyr am "*unrhyw rybudd neu gyhuddiad yn eich erbyn, neu os ydych wedi derbyn rhyddhad amodol mewn perthynas â throedd, neu os ydych wedi'ch cael yn euog o drosedd (ac eithrio rhybuddiad gwarchoddedig neu gollfarn)*". Rhaid hysbysu cyflogwyr os "*mae eich ymarfer wedi'i gyfyngu neu os oes unrhyw amodau eraill wedi'u gosod arnoch gan [yr NMC] neu unrhyw gorff perthnasol arall*". Rhaid hysbysu cyflogwyr a'r NMC "*os ydych chi'n cael eich disgyblu neu wedi cael eich disgyblu gan unrhyw sefydliad rheoleiddio neu drwyddedu, gan gynnwys y rhai sy'n gweithredu y tu allan i'r amgylchedd iechyd a gofal proffesiynol*".

- 58 Ym mis Ionawr 2023, cyngor cyfreithiol y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth oedd “na ddylem fod yn gwneud cais i’r Llys Teulu am ddatgelu deunydd ychwanegol yn eu meddiant.” Gallwn ddeall y cyngor hwnnw yng nghyd-destun canfyddiad y llys teulu nad oedd yn bosibl penderfynu a oedd yr unigolyn cofrestredig neu ei phartner wedi achosi’r anaf. Fodd bynnag, rydym yn ystyried bod y cyngor yn anghywir o ran beirniadaeth y llys, a oedd yn hysbys i’r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth, o’r oedi honedig wrth geisio sylw meddygol. Yn ein barn ni: (1) roedd angen i’r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth geisio rhagor o wybodaeth gan y llys teulu i ddeall y dystiolaeth am y feirniadaeth/canfyddiad hwnnw o’r achos hwnnw; a (2) gallai a dylai fod wedi gwneud cais am ddatgeliad a oedd yn gyfyngedig i’r pwnc hwnnw. Nodwn, er gwaethaf argymhelliad yr ymchwilyr y dylid cau’r achos, sy’n ymddangos ei fod wedi’i seilio’n rhannol ar y cyngor cyfreithiol a dderbyniwyd, fod yr archwilyr achosion mewn gwirionedd wedi cyfeirio’r pryder ynghylch yr oedi honedig at y pwyllgor Addasrwydd i Bobl Ifanc ar gyfer gwrandawriad sylweddol. Wedi hynny, cafodd y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (NMC) orchymyn gan y llys teulu, gyda chydsyniad y cofrestrydd, i ddatgelu rhai dogfennau o’r achos teuluol, ac mae wedi cymryd camau pellach i ymchwilio i’r oedi honedig wrth geisio sylw meddygol.
- 59 Yn yr achos olaf a nodwyd ynghylch achosion teuluol, gwelsom gydnabyddiaeth briodol a chynnar bod dogfennau’r llys teuluol yn hanfodol a bod angen eu cael, er bod rhywfaint o ddrwsych bryd hynny ynghylch pa ddogfennau y dylid gofyn amdanynt a chymerodd y broses gryn dipyn o amser. Arweiniodd hyn at oedi pellach ar ddau achlysur, gan mai dim ond ychydig cyn gwrandawiadau y cafwyd tystiolaeth, gan achosi i’r gwrandawiadau gael eu gohirio.
- 60 Yn yr achos hwnnw, fodd bynnag, ymddengys bod y NMC wedi gwneud camgymeriad sylfaenol wrth beidio â gwerthfawrogi bod plentyn y cofrestrydd dros 18 oed pan ddatgelodd ei bod wedi cael ei cham-drin gan ei thad, gŵr y cofrestrydd - roedd achosion teuluol oherwydd bod gan y cofrestrydd blant eraill, iau. Gwnaed y camgymeriad hwn er gwaethaf y ffaith bod y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yn ymwybodol o ddyddiad geni’r plentyn hynaf ac arweiniodd at y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yn dwyn cyhuddiadau yn erbyn y cofrestrydd na ellid eu cefnogi, a bu’n rhaid i’r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth eu gollwng yn y gwrandawriad sylweddol. Canfu’r panel nad oedd y cyhuddiad sy’n weddill yn erbyn y cofrestrydd, sef ei bod wedi cuddio’r cam-drin, wedi’i brofi oherwydd tystiolaeth annigonol.
- 61 Yn yr un modd, os nad yn fwy pryderus, ymddengys bod yr NMC wedi methu â chydabod difrifoldeb y llys teuluol ar ôl canfod bod y cofrestrai yn anaddas i i ofalu am ei phlant iau a gwneud gorchymyn gofal o blaid yr awdurdod lleol. Ymddengys i ni y gall canfyddiad o’r fath fod yn gyfystyr â chamymddwyn ac effeithio’n negyddol ar hyder y cyhoedd yn y proffesiwn, ond nid yw’n ymddangos bod yr NMC ar unrhyw adeg wedi ystyried dwyn cyhuddiad yn erbyn y cofrestrai yn deillio o’r materion hyn.
- 62 Yn ein barn ni, mae’r achos hwn yn enghraifft o ganlyniad gwael o’r broses FtP, a allai danseilio diogelwch y cyhoedd. Gwraidd yr achos gwael hwn, yn ein barn ni,

oedd diffyg dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth annigonol o fewn yr NMC ynghylch achosion teuluol ac effaith materion teuluol ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer, gan ystyried yn benodol yr angen i gynnal hyder ac ymddiriedaeth y cyhoedd.

D.6 ACHOSION TROSEDDOL

- 63 Lle cynhelir ymchwiliadau neu achosion troseddol sy'n cynnwys cofrestrai, gall fod gorgyffwrdd â'r broses FtP. Un o'r cwestiynau i'r NMC fydd a ddylid gwneud cais am orchymyn interim, neu barhau â gorchymyn interim a roddwyd yn gynharach. Mae'n berthnasol bod safon y prawf yn y llys troseddol y tu hwnt i amheuaeth resymol, ond yn y system FtP, mae safon isaf yn ôl pwysau tebygolrwydd yn berthnasol. Mae hyn yn golygu nad yw penderfyniadau yn y maes troseddol yn penderfynu o ran penderfyniadau FtP gan yr NMC. Mae'r achosion yr ydym wedi'u hadolygu yn dangos bod y gwahaniaeth hwn wedi'i ddeall yn iawn a bod yr NMC wedi gwneud ei benderfyniadau ei hun ynghylch achosion lle'r oedd rhyddfarn.
- 64 Lle rhoddir rhybuddiad neu euogfarn i gofrestrai am drosedd, rhan o'r broses FtP fydd ystyried a yw effaith yr euogfarn neu'r rhybuddiad hwnnw yw bod FtP y cofrestrai wedi'i amharu ac os felly, a oes angen unrhyw sancsiwn yn ogystal â'r hyn a osodwyd yn y llys troseddol. Rydym wedi gweld pryder yn cael ei fynegi bod yr NMC wedi cymryd ymagwedd rhy drugarog mewn rhai achosion. Mae amddiffyniad eisoes yn y system mewn achosion o'r fath - mae'r PSA yn adolygu penderfyniadau panel a gall wneud cais i'r Uchel Lys³⁴ os yw'n ystyried bod penderfyniad a wnaed yn dilyn gwrandawriad sylweddol yn annigonol ar gyfer diogelu'r cyhoedd, boed oherwydd sancsiwn neu fel arall. Cododd dau o'r achosion a nodwyd y broblem bosibl hon. Mewn un, fel y trafodwyd ym mharagraff 37 uchod, apeliodd y PSA a chydsyniodd yr NMC a'r cofrestrai â'r apêl. Yn y llall, nid ydym wedi gweld unrhyw dystiolaeth bod y PSA wedi gwneud apêl. Mae hynny'n awgrymu bod y penderfyniad penodol o fewn yr ystod resymol, hyd yn oed os oedd lle i banel gwahanol gymryd barn wahanol ar y lefel briodol o sancsiwn.

³⁴ O dan adran 29 o Ddeddf Diwygio'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Phroffesiynau Gofal Iechyd 2002.

- 65 Rydym wedi trafod, uchod, y farn a ddaliwyd yn flaenorol o fewn yr NMC nad eu rôl nhw oedd llenwi bylchau canfyddedig yn y system cyfiawnder troseddol os nad oedd cysylltiad clir â diogelwch cleifion, ymarfer clinigol neu safonau proffesiynol. Cyfeiriwn y darllynydd at adran D.1 o'r adroddiad hwn.

E Y sefyllfa bresennol

- 66 Fel yr ydym wedi'i nodi uchod, bu problemau yn y ffordd y mae'r NMC wedi drafftio rhai o'i ganllawiau ysgrifenedig a sut y mae'r canllawiau hynny wedi'u deall a'u gweithredu. Y brif broblem yr ydym wedi'i nodi yw'r dull o ymdrin ag achosion ynghylch ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai (gan gynnwys camymddwyn rhywiol ac ymddygiad hiliol). Rydym hefyd wedi gwneud sylwadau ar broblemau mewn achosion lle mae achosion hefyd yn y llys troseddol neu deuluol, ac achosion sy'n ymwneud ag ymddygiad hiliol boed yn y cyd-destun gwaith neu'r tu allan iddo.
- 67 Mae llawer o'r problemau hyn yn rhai yr oedd yr NMC eisoes wedi'u nodi iddo'i hun, mor bell yn ôl â 2021. Rydym wedi cael gwybodaeth am y nifer o gamau y mae'r NMC wedi'u cwblhau neu'n gweithio arnynt i fynd i'r afael â phroblemau gyda'i broses FtP, ac mae hyn yn cynnwys ystod o gamau sy'n uniongyrchol berthnasol i'r problemau yr ydym wedi'u nodi.
- 68 Er ein bod wedi nodi problemau ynghylch gwneud penderfyniadau mewn rhai o'r 20 achos a nodwyd, rydym wedi canfod yn y rhan fwyaf o'r achosion hyn, yn y pen draw, y cymerwyd y dull cywir. Yn yr achos a drafodwyd ym mharagraffau 59–62 uchod, rydym yn deall nad yw'r cofrestrai dan sylw wedi'i gofrestru gyda'r NMC mwyach ac felly ni all ymarfer ar hyn o bryd fel nyrs, bydwaig na chydymaith nyrsio. Felly, nid ydym yn argymhell bod angen i'r NMC gymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r achosion a nodwyd.
- 69 Er bod y pryderon a nodwyd gennym eisoes ar radar yr NMC i raddau helaeth ac eisoes yn destun camau gweithredu i wella gwneud penderfyniadau, rydym wedi ystyried yn annibynnol a yw'r camau hynny'n ddigonol. Mae hyn wedi cynnwys adolygu'r canllawiau cyfredol y mae'r NMC yn eu defnyddio. Rydym yn deall bod cynllun FtP yr NMC ar gyfer 2024–2026 eisoes yn cynnwys adolygu ei ganllawiau sgrinio (a bod fersiwn wedi'i diweddarau o'r canllawiau hyn wedi'i chyhoeddi ym mis Mai 2025), adnewyddu ei fframwaith safonau tystiolaethol ac adolygu ei benderfyniadau ynghylch gorchmynion interim. Rydym hefyd yn ymwybodol bod yr NMC ar fin cynhyrchu llawlyfr a phrotocol ar gyfer defnydd mewnol mewn achosion lle mae achosion llys teulu. Serch hynny, rydym yn gwneud yr argymhellion canlynol,

a gallai rhai ohonynt fod yn berthnasol i'r prosesau hynny, ac eraill a fyddai'n galw am weithgareddau newydd neu ychwanegol.

E.1 BYWYD PREIFAT

70 Rydym yn nodi bod Egwyddor 10 wedi'i diwygio ym mis Chwefror 2024 ac mae bellach yn datgan:

“10. Mewn achosion sy'n ymwneud ag ymddygiad y tu allan i ymarfer proffesiynol, mae'n debygol mai dim ond os yw'r pryderon yn codi cwestiynau sylfaenol ynghylch gallu'r nyrs, y fydwraig neu'r cydymaith nyrsio i gynnal y safonau a'r gwerthoedd a nodir yn y Cod y bydd angen cymryd camau gweithredu.

Gwyddom fod y cyhoedd yn cymryd pryderon sy'n codi cwestiynau sylfaenol am y safonau a'r gwerthoedd a nodir yn y Cod o ddifrif iawn. Dywedodd ein hymchwil wrthym fod yr achosion hyn yn debygol o gael eu gweld gan y cyhoedd fel torri safonau proffesiynol yn ddifrifol. Yn ogystal ag euogfarnau troseddol, gallai ymddygiad sy'n galw am gamau gweithredu gennym gynnwys ymddygiad megis gwahaniaethu, aflonyddu, camymddwyn rhywiol neu unrhyw ymddygiad arall sy'n cynnwys creulondeb, camfanteisio neu ymddygiad ysglyfaethus.”

71 Nid ydym yn siŵr a yw rhoi rhestr anghyflawn o ymddygiad a allai fod angen gweithredu mewn cysylltiad ag egwyddor gyffredinol yn ddefnyddiol, o ystyried yr hanes blaenorol o ganllawiau'n cael eu dehongli'n llythrennol ac yn gyfyngol. Er enghraifft, nid yw'r rhestr uchod yn cynnwys ymddygiad treisgar na defnyddio iaith hiliol yn benodol, er bod y canllawiau Camymddwyn yn egluro y gallai ymddygiad treisgar a cham-drin domestig fod yn berthnasol, a gellid deall 'gwahaniaethu' fel rhywbeth sy'n cynnwys iaith hiliol yn ogystal ag ymddygiad. Os oes rhestr i fod, mae angen iddi naill ai gynnwys yr holl fathau o ymddygiad y gellid eu hystyried yn dorri safonau proffesiynol, er mwyn osgoi cyfyngu'n anfwriadol ar y dull a gymerir, neu rhaid iddi egluro'n glir iawn nad yw'r enghreifftiau a roddir yn gynhwysfawr.

- 72 Mae'r canllawiau sgrinio sydd ar waith ar hyn o bryd³⁵ hefyd yn rhestru enghreifftiau o bryderon sy'n debygol o arwain at gamau rheoleiddio. Mae hyn yn cynnwys pryderon sy'n codi ym mywyd preifat cofrestrai - er enghraifft, mae'r canllawiau'n rhestru "*Camymddwyn rhywiol, p'un a yw'n ymwneud ag ymarfer proffesiynol ai peidio*", "*Achosi niwed yn fwriadol i bobl/plant agored i niwed, p'un a yw hyn yn ymwneud ag ymarfer proffesiynol ai peidio*" ac "*Ymddygiad gwahaniaethol (p'un a yw hyn yn ymwneud ag ymarfer proffesiynol ai peidio)*".
- 73 Mae hwn yn welliant mawr ar y canllawiau blaenorol. Fodd bynnag, gallwn feddwl am enghreifftiau o ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai nad ydynt yn y rhestr, ond a roddir yn y canllawiau Camymddwyn, fel ymddygiad treisgar neu gam-drin domestig, ac rydym yn poeni, er nad yw'r rhestr yn y ddogfen ganllaw hon wedi'i nodi fel un gynhwysfawr, y gellid ei dehongli yn y ffordd honno - rydym wedi gweld yn flaenorol, bod dehongliadau cul iawn o ddogfennau canllaw wedi'u mabwysiadu, yn enwedig gan gyfreithwyr. Rydym yn nodi bod y canllawiau Camymddwyn³⁶ yn cyfeirio at y "berthynas rhwng gweithiwr proffesiynol a'i bartner" fel ffynhonnell bosibl o gamymddwyn, a fyddai'n cynnwys cam-drin domestig waeth a oedd y partner yn oedolyn agored i niwed, ac yn dweud "*Yn dibynnu ar y ffeithiau penodol, gall ymddygiad treisgar fod yn ddigon difrifol i nodi risg i'r cyhoedd a thanseilio hyder y cyhoedd yn y proffesiynau rydym yn eu rheoleiddio o ddifrif, waeth ble mae'n digwydd. Mae hyn yn cynnwys mewn lleoliad domestig.*" Unwaith eto, rydym yn awgrymu bod angen i restrau o'r math hwn gynnwys yr holl fathau o ymddygiad perthnasol, a gwneud yn glir iawn y gall unrhyw gamymddwyn ym mywyd preifat cofrestrydd fod yn berthnasol, felly bydd angen ystyried unrhyw honiad a wneir.
- 74 Rydym yn nodi'r nodweddion canlynol o ganllawiau'r Cyngor Meddygol Cyffredinol (GMC) *Penderfyniad ynghylch a oes angen camau rheoleiddio (Meddygon)*³⁷ yr ydym yn

³⁵ Cyfeirnod: SCR-1.

³⁶ Cyfeirnod: SCR-1.

³⁷ Mewn grym o 30 Mai 2025, ar gael yn https://www.gmc-uk.org/-/media/documents/dc23656---decision-on-whether-regulatory-action-is-required--doctors-_pdf-110174110.pdf, cyrchwyd 29 Awst 2025.

credu y gellid eu cynnwys yn ddefnyddiol yng nghanllawiau'r NMC, gyda'r newidiadau angenrheidiol:

74.1 Datganiad bod camymddygiad yn *“ymwneud ag ymddygiad. Gallai fod yn weithred neu'n hepgoriad sy'n codi yn ystod neu y tu allan i fywyd gwaith meddyg”*³⁸. Mae hyn yn ei gwneud yn glir iawn bod unrhyw ymddygiad o bosibl yn berthnasol, yn hytrach na'i glymu wrth restr o enghreifftiau penodol, ac nid yw'n cynnwys unrhyw gafeatau.

74.2 Esboniad o pam y gallai rhai mathau o ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai fod yn gamymddwyn. Er enghraifft, mae'r GMC yn nodi'n glir:

74.2.1 *“Gall camymddwyn rhywiol effeithio ar lesiant corfforol, emosiynol a/neu seicolegol claf, perthynas, cydweithiwr neu aelod o'r cyhoedd. Gall yr effaith hon fod yn hirhoedlog a gall effeithio ar sut mae claf yn cael mynediad at wasanaethau iechyd yn y dyfodol”*³⁹ (pwyslais wedi'i ychwanegu); a

74.2.2 *“Gall pob math o wahaniaethu arwain at chwalfa ymddiriedaeth a thanseilio hyder y cyhoedd yn y proffesiynau”*⁴⁰.

75 Felly, rydym yn argymhell bod yr NMC yn adolygu ei ganllawiau Sgrinio i sicrhau bod ganddo ddatganiad clir a diamwys am gamymddwyn sy'n cwmpasu bywyd preifat a phroffesiynol; rhestr fwy cynhwysfawr o enghreifftiau sy'n cyd-fynd â darnau eraill o ganllawiau; a chyfrif o pam y gallai rhai mathau o ymddygiad preifat fod yn berthnasol i FtP.

³⁸ Tudalen 4.

³⁹ Tudalennau 31-32.

⁴⁰ Tudalen 37.

E.2 HILIAETH

- 76 Mae'r canllawiau Camymddwyn⁴¹ yn cynnwys datganiad bod yr NMC wedi "eglwro na ddylid goddef unrhyw fath o wahaniaethu, gan gynnwys hiliaeth, er enghraifft, o fewn gofal iechyd".
- 77 Mae'r canllawiau cyfredol ar Euogfarnau Troseddol a Rhybuddiadau⁴² yn dweud, os yw ymddygiad troseddol y tu allan i arfer proffesiynol neu "nad yw'n gysylltiedig yn agos ag ef" ac nad yw'n drosedd benodol nac yn ddedfryd o garchar, yna gellid ei ddilyn os yw "mor ddifrifol fel ei fod: yn dynodi problemau agwedd dwfn a allai beri risg i bobl ... neu'n gallu tanseilio ymddiriedaeth a hyder y cyhoedd yn y proffesiwn neu godi cwestiynau sylfaenol ynghylch gallu'r person i gynnal y safonau a'r gwerthoedd a nodir yn y Cod."⁴³ Defnyddir yr ymadrodd 'problemau personoliaeth neu agwedd dwfn' mewn canllawiau eraill hefyd, gan gynnwys mewn perthynas â sancsiynu.
- 78 Mae gennym rai pryderon ynghylch sut mae'r ymadrodd 'materion agwedd dwfn' yn cael ei ddefnyddio yn y canllawiau ar Euogfarnau Troseddol a Rhybuddiadau. Mae'r cysyniad o broblem agwedd dwfn neu â gwreiddiau dwfn yn un sy'n ymddangos yn y gyfraith achosion reoleiddiol ac efallai ei fod wedi tarddu o ganllawiau'r GMC flynyddoedd lawer yn ôl. Rydym yn cydnabod y gallai fod yn bwysig gwahaniaethu rhwng digwyddiadau untro o farn wael, a phroblem fwy sylfaenol ag agwedd neu gredoau cofrestrai, yn enwedig yng nghyfnod y sancsiwn (ac mae'r Uchel Lys wedi ystyried canllawiau'r NMC yn ddiweddar mewn perthynas â sancsiynu ar yr union fater hwn heb unrhyw feirniadaeth o'r drafftio: *PSA v NMC & Shah*⁴⁴ yn [74]-[79]). Ond rydym yn rhagweld y gellid defnyddio'r darn hwn yn y Canllawiau ar Euogfarnau a Rhybuddiadau Troseddol fel un sy'n gosod trothwy neu brawf o dystiolaeth o 'broblem agwedd ddofn' y mae'n rhaid ei basio cyn y bydd yr NMC hyd yn oed yn ymchwilio, neu'n mynd ag achos i wrandawriad. Nid oes sail yn y gyfraith achosion dros osod prawf o'r fath. Gallai digwyddiad untro o ymddygiad hiliol fod

⁴¹ Cyfeirnod: FTP-2a.

⁴² Cyfeirnod: FTP-2c.

⁴³ Toriadau paragraff a phwyntiau bwled wedi'u tynnu.

⁴⁴ [2025] EWHC 1215 (Gwein).

yn gamymddwyn hyd yn oed os nad yw'n bosibl dweud ei fod yn adlewyrchu problem agwedd ddofn. Mae'r achos a drafodwyd ym mharagraff 37 uchod yn rhoi enghraifft, gan fod yr NMC a'r cofrestrai, er tegwch, wedi cydnabod hynny. Nid yw'n amlwg i ni chwaith sut y gallai ffaith euogfarn neu rybudd am un drosedd alluogi'r penderfynwr i wybod, yn gynnar, a yw problem agwedd ddofn yn bresennol ai peidio. Yn fwy cyffredinol, credwn fod angen adolygu'r darn hwn o ganllawiau i sicrhau ei fod yn gyson â chanllawiau eraill mewn perthynas ag ymddygiad 'bywyd preifat'.

- 79 Rydym wedi gweld crynodeb mewnol o'r canllawiau ar Euogfarnau Troseddol a Rhybuddiadau sy'n dweud *“Er bod rhaid ystyried pob achos ar ei ffeithiau, mae rhai enghreifftiau o ble y gallwn gymryd camau y tu allan i droseddau penodol yn cynnwys achosion o reolaeth orfodol, trais difrifol a/neu ailadroddus yn erbyn eraill; troseddau stelcio neu aflonyddu. Y tu allan i droseddau penodol, rydym yn fwy tebygol o nodi pryderon agwedd dwfn lle mae camdriniaeth ddifrifol a/neu ailadroddus, a/neu mae'r ymddygiad yn targedu plant neu bobl agored i niwed.”* Mae hyn yn atgyfnerthu ein pryder bod 'pryderon agwedd dwfn' yn cael eu defnyddio fel prawf trothwy ar gyfer ymchwiliad neu gamau gweithredu, ac y gallai arwain at achosion yn cael eu gollwng y dylid eu dilyn.
- 80 Defnyddir yr un ymadrodd yn y canllawiau ar Ryddid Mynegiant ac Addasrwydd i Ymarfer⁴⁵, gan awgrymu eto fod angen problem agwedd ddofn (neu euogfarn droseddol) cyn y cymerir camau gweithredu:

“Mae nyrsys, bydwragedd a chymdeithion nyrsio yn rhydd i fynegi eu hunain a'u credoau gwarchoddedig y tu allan i'r gwaith. Nid ein rôl ni yw monitro'r hyn y mae pobl yn ei ddweud y tu allan i ymarfer proffesiynol, neu heb gysylltiad ag ef. Ni fyddwn yn cymryd camau dim ond oherwydd bod rhywbeth y mae gweithiwr proffesiynol wedi'i ddweud neu ei wneud wedi synnu, aflonyddu neu achosi tramgwydd i rywun. Dim ond yn yr achosion prin hynny lle mae'r ffordd y mae gweithiwr proffesiynol yn ymddwyn yn awgrymu bod ganddo broblem agwedd ddofn a/neu'n arwain at euogfarn droseddol a allai olygu ei fod yn peri risg o niwed i'r cyhoedd neu'n tanseilio hyder yn y proffesiwn y byddwn yn gwneud hynny.”

⁴⁵ Cyfeirnod: 2ai (sic).

- 81 Mae'r canllawiau Camymddwyn yn dweud "Byddwn yn cymryd camau gweithredu pan fydd ymddygiad gweithiwr proffesiynol: naill ai'n dynodi problemau agwedd dwfn a allai beri risg i'r cyhoedd mewn ymarfer proffesiynol, neu'n gallu tanseilio ymddiriedaeth a hyder y cyhoedd yn y proffesiwn, gan godi cwestiynau sylfaenol ynghylch gallu'r nyrs, y fydwraig neu'r cydymaith nyrsio i gynnal y gwerthoedd a'r safonau fel y'u nodir yn y Cod." Nid yw'r geiriad hwn yn clymu'r cysyniad o broblem agwedd dwfn â chwestiwn hyder y cyhoedd. Ond, ar ein darlleniad ni, mae'n parhau i gysylltu'r cysyniad hwnnw â diogelwch cleifion: trothwy, fel y nodwyd eisoes, yr ydym yn ystyried nad oes sail iddo yn y gyfraith achosion.
- 82 Felly, rydym yn argymhell bod yr NMC yn adolygu'r holl ganllawiau perthnasol i sicrhau nad yw'r cysyniad o fater neu broblem agwedd dwfn yn cael ei fframio fel prawf neu drothwy y mae'n rhaid ei fodloni cyn mynd ar drywydd pryder ynghylch iaith neu ymddygiad hiliol. Mewn unrhyw ddiwygiadau y mae'n eu gwneud, dylai'r NMC fod yn ofalus i sicrhau nad yw'r canllawiau'n awgrymu bod unrhyw agweddau ar ddiogelu'r cyhoedd⁴⁶ na ellir byth ei ddefnyddio gan ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai yn absenoldeb mater neu broblem agwedd ddofn.
- 83 Mae'r canllawiau ar Nodweddion Penodol Cyhuddo o Gamymddwyn⁴⁷wedi'u diweddar'u'n ddiweddar i ystyried cyfraith achosion. Dylai cyhuddiadau yn y maes hwn "(1) Nodi'r camymddwyn honedig, a (2) Nodi bod y camymddwyn wedi'i "gymell yn hiliol"." Mae'r canllawiau ymhellach yn darparu:

"Wrth benderfynu a yw gweithred wedi'i "gymell gan hiliaeth", mae'n debygol y bydd yn ddefnyddiol ystyried y cwestiynau canlynol:

- (a) *A oedd gan y weithred dan sylw bwrpas y tu ôl iddi sydd o leiaf i raddau helaeth yn briodol i hil?;*

⁴⁶ Diogelu iechyd, diogelwch a lles y cyhoedd; cynnal hyder y cyhoedd mewn nyrsys, bydwagedd a chymdeithion nyrsio; a chynnal safonau ac ymddygiad proffesiynol priodol ar gyfer nyrsys, bydwagedd a chymdeithion nyrsio.

⁴⁷ Cyfeirnod: PRE-2e.

(b) *A wnaed y weithred mewn ffordd a oedd yn dangos gelyniaeth neu agwedd wahaniaethol tuag at y grŵp hiliol perthnasol??*

Os ydym yn ystyried gweithredoedd neu ymddygiad sy'n cynnwys geiriau, efallai y bydd angen i ni asesu yn gyntaf a oedd yr hyn a ddywedwyd mewn gwirionedd yn hiliol ei natur. Mae'n bwysig, pan fyddwn yn asesu ystyr geiriau, ein bod yn gwneud hynny o safbwynt gwrthrychol. Mae hyn yn golygu ein bod yn ystyried beth fyddai'r person rhesymol, gyda'r holl wybodaeth o'i flaen, yn dod i'r casgliad. Nid yw'r rhan hon o'r asesiad o'r hyn a ddywedwyd yn cynnwys ystyried yr hyn a fwriadwyd gan y gweithiwr proffesiynol pan ddywedon nhw hynny. Os dywedodd y gweithiwr proffesiynol sawl peth, yna mae'n bwysig ein bod yn ystyried yr hyn a ddywedwyd gyda'i gilydd, ac nid o reidrwydd yn canolbwyntio ar eiriau neu ymadroddion unigol ar eu pen eu hunain.

Mae'n debygol y bydd a yw'r pwrpas y tu ôl i weithred yn "gyfeiriadwy at hil" yn dibynnu ar y dystiolaeth sydd gennym mewn achos penodol. Wrth ystyried "cymhelliant hiliol" rydym yn canolbwyntio'n bennaf ar yr hyn oedd gan y gweithiwr proffesiynol mewn golwg ar yr adeg y dywedodd neu y gwnaethant y peth dan sylw."

- 84 Gallai fod o gymorth i gofrestreion pe bai'r canllawiau'n egluro bod 'gweithred' yn y darn uchod yn cynnwys iaith (ar lafar neu ysgrifenedig) yn ogystal ag ymddygiad.
- 85 Rydym o'r farn, os defnyddir iaith wrthrychol hiliol, yna, mewn achos priodol, y dylid cyhuddo defnydd o iaith hiliol naill ai yn lle neu yn ogystal â defnyddio'r iaith sydd wedi'i chymell gan hiliaeth. Gallai defnydd cofrestrai o iaith wrthrychol hiliol fod yn gamymddwyn hyd yn oed os nad oes tystiolaeth, neu os nad oes tystiolaeth ddigonol, bod y cofrestrai wedi'i 'gymell gan hiliaeth'. Yn fwy cyffredinol, ar bwnc drafftio cyhuddiadau, rydym yn awgrymu y gallai fod yn ddefnyddiol i'r rhai sy'n delio ag achosion yn y camau cynnar (gan gynnwys yn y cam sgrinio) gael dealltwriaeth o'r ffordd y mae cyhuddiadau o'r fath yn debygol o gael eu drafftio yn y pen draw, er mwyn sicrhau bod y dystiolaeth gywir yn cael ei sicrhau. Rydym yn nodi bod y tîm sgrinio cychwynnol eisoes yn derbyn hyfforddiant ar bryderon rheoleiddio drafftio.

86 Rydym hefyd wedi edrych ar Ganllawiau'r NMC ar ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol yn gyfrifol ⁴⁸, gan fod defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn faes lle mae'n debygol iawn y bydd gorgyffwrdd â bywyd preifat cofrestrwydd. Rydym yn credu y gallai fod yn ddefnyddiol cynnwys yn y canllawiau cyfryngau cymdeithasol ryw gyfeiriad at y llysoedd ar ôl canfod nad oes disgwyliad rhesymol o breifatrwydd mewn cysylltiad â grwpiau Facebook neu WhatsApp caeedig neu debyg, os yw'r cynnwys sy'n cael ei bostio yn gyfystyr â thorri safonau proffesiynol, fel bod cofrestreion yn ymwybodol o'r dull sy'n debygol o gael ei gymryd i'r hyn y gallent ei ystyried yn gyfathrebiadau preifat.⁴⁹

E.3 CAM-DRIN RHYWIOL

87 Rydym o'r farn nad oes angen diwygio'r canllawiau presennol mewn perthynas â cham-drin rhywiol y tu hwnt i'r pwyntiau a nodwyd eisoes o dan y pennawd Bywyd Preifat uchod. Rydym yn deall bod yr NMC yn darparu canllawiau a hyfforddiant i aelodau'r panel mewn perthynas â cham-drin rhywiol, ac wedi cynnwys sefydliadau allanol sydd ag arbenigedd yn y maes hwn i ddarparu'r hyfforddiant hwnnw. Mae aelodau'r panel hefyd wedi cael mythau treisio Gwasanaeth Eryl y Goron fel rhan o ymdrechion yr NMC i hyrwyddo gwneud penderfyniadau o ansawdd da yn y maes hwn.

E.4 ACHOSION TROSEDDOL

88 Cafodd y canllawiau ar Ymchwilio ar yr Un Pryd â Sefydliadau Eraill ⁵⁰ eu diweddarau ddiwethaf ym mis Chwefror 2024. Mae'n dweud "*pe bai'r heddlu'n ymchwilio i droseddau troseddol honedig ... gallai'r canlyniad fod yn berthnasol i'n penderfyniad ein hunain ynghylch a oes angen i ni gymryd camau rheoleiddio o gwbl*". Nid ydym yn amau y gallai'r canlyniad

⁴⁸ Ar gael yn <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/nmc-publications/social-media-guidance.pdf>, accessed 31 August 2025.

⁴⁹ Gweler er enghraifft *Cobban & Anor v DPP* [2024] EWHC 1908 (Gwein); [2025] 1 WLR 256 yn [84]–[100], yn neilltuol [93]–[95]; *R (Fijten) v GMC* [2020] EWHC 3800 (Gwein); a *C v Prif Gwinstabl Gwasanaeth Heddlu'r Alban* [2020] CSIH 61; 2021 SC 265.

⁵⁰ Cyfeirnod: INV-6.

fod yn berthnasol, ond rydym yn pryderu y gallai'r ymadrodd hwn arwain at wallau wrth wneud penderfyniadau. Gellid, er enghraifft, ei ddarllen fel blaenoriaethu'r opsiwn o wneud dim os yw'r canlyniad yn ryddfarn. Rydym yn awgrymu bod yr NMC yn ystyried canllawiau'r GMC ar y pwnc hwn, sy'n fwy manwl ac a all gynnwys canllawiau y gallai'r NMC eu mabwysiadu'n ddefnyddiol, gyda'r newidiadau angenrheidiol.

- 89 Rydym yn nodi bod yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol wedi argymhell⁵¹y dylai fod proses glir ar gyfer rheoli achosion FtP pan fydd achos troseddol ar y gweill, gan gynnwys pan fyddant yn dod i ben heb unrhyw gamau pellach. Rydym yn deall bod yr argymhelliad hwn yn cael ei weithredu.

E.5 ACHOSION TEULUOL

- 90 Rydym wedi gweld drafftiau o lawlyfr a SOP newydd i gefnogi penderfyniadau ynghylch atgyfeiriadau lle mae achosion llys teulu hefyd yn mynd rhagddynt neu sydd wedi'u cwblhau. Dylai'r rhain sicrhau bod ystyriaeth ofalus yn cael ei rhoi i a oes angen datgelu dogfennau a gorchmynion llys teulu. Rydym yn nodi bod y drafftiau ar hyn o bryd yn canolbwyntio ar achosion lle mae canfyddiadau o niwed i blentyn, ac rydym yn awgrymu y gallai canllawiau pellach fod yn ddefnyddiol mewn perthynas ag achosion lle mae'r honiadau'n ymwneud â cham-drin domestig, yn enwedig cam-drin corfforol neu rywiol gan bartner. Ymddengys i ni y gallai ymddygiad o'r fath tuag at bartner fod yn berthnasol o bosibl yng nghyd-destun FtP hyd yn oed os nad oes niwed uniongyrchol i blentyn. Mae'r dogfennau drafft yn nodi'n briodol y bydd angen ystyried pob achos yn unigol.
- 91 Rydym yn cyfeirio at argymhelliad yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol mewn perthynas ag achosion troseddol cydredol a nodwyd ym mharagraff 89 uchod. Rydym yn awgrymu ystyried ymgymryd â thasg debyg mewn perthynas ag atgyfeiriadau lle mae achosion teulu ar y gweill.

⁵¹ Argymhelliad 28, ar dudalen 120.

E.6 CYMHWYSO CANLLAWIAU

- 92 Rydym wedi gweld tystiolaeth bod canllawiau, yn enwedig yng nghyd-destun achosion bywyd preifat, wedi'u dehongli a'u cymhwyso'n gul iawn ar wahanol adegau yn y broses FtP. Fel y nodir, bu nifer o newidiadau pwysig i ganllawiau perthnasol a ddylai fynd i'r afael â'r pryder hwn, ac rydym wedi nodi ychydig o newidiadau ychwanegol a allai wella'r canllawiau ymhellach.
- 93 Beth bynnag a ddywed y canllawiau, mae'n ymddangos i ni ei bod yn arbennig o bwysig bod gan bawb sy'n ymwneud â phob cam o'r broses FtP yr un ddealltwriaeth gyffredin ynghylch yr hyn y mae'n ei olygu a sut y dylid ei gymhwyso.
- 94 Adroddodd yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol bryderon gan staff bod barnau cyfreithiol wedi'u gor-flaenoriaethu. Fel cyfreithwyr, gallwn ddeall pam mae barnau cyfreithiol yn cael eu blaenoriaethu mewn rhai amgylchiadau, gan eu bod fel arfer yn cael eu ceisio er mwyn cael ateb pendant neu ddarn o gyngor ar gwestiwn anodd, a'u bod yn cael eu rhoi gyda gwybodaeth am y gyfraith achosion berthnasol. Rydym yn credu, o'r wybodaeth yr ydym wedi'i hadolygu, bod y dull rhy gyfyngol o ymdrin ag achosion bywyd preifat wedi'i annog gan farnau cyfreithiol mewnol. Fodd bynnag, mae'n debyg nad yw'n syndod bod camgymeriadau wedi'u gwneud, o ystyried bod y cyfreithwyr yn ceisio rhoi canllawiau ar waith nad oeddent yn ddigon clir a chyson, ac mewn cyd-destun lle mae'n ymddangos i ni fod dull strategol ehangach yr NMC wedi bod yn gyson â'r dull cyfyngol hwnnw.
- 95 Rydym yn credu y dylai'r NMC ofyn y cwestiwn iddo'i hun, yn benodol, a yw barnau'r cyfreithwyr mewnol ynghylch beth mae'r canllawiau presennol yn ei olygu a sut y dylid eu rhoi ar waith yn cael eu rhannu gan benderfynwyr anghyfreithiol yr NMC. Nid ydym yn arbenigwyr ar sut i werthuso dealltwriaeth a chymhwyso'r canllawiau ar draws gwahanol rannau'r broses FtP, ond rydym yn awgrymu y byddai un posibilrwydd, fel rhan o unrhyw hyfforddiant i staff ac aelodau panel ar y canllawiau presennol neu unrhyw fersiynau diwygiedig, yn golygu i bobl o wahanol rannau o'r broses - archwilwyr achosion, sgrinwyr ac yn y blaen - ystyried yr un senarios ffuglennol i brofi am gysondeb ac i ddadansoddi unrhyw wahaniaethau mewn dull. Gall hyfforddiant a ddarperir ar draws timau mewnol sy'n cwmpasu cyfanrwydd y broses FtP fod yn ddefnyddiol wrth sicrhau cysondeb dealltwriaeth a dull. Rydym yn

nodi mai un syniad a gyflwynwyd gan aelod o staff oedd cynnal hyfforddiant nid yn unig ar draws timau mewnol ond ar draws gwahanol reoleiddwyr iechyd a gofal cymdeithasol, a allai fod yn ymdopi â materion tebyg.

- 96 Rydym yn nodi bod y Clinigau Achosion y mae'r NMC bellach yn eu cynnal, lle gellir trafod achosion cymhleth neu anodd mewn grŵp gyda phobl o bob rhan o'r broses FtP, a'r adborth chwarterol ar ddysgu thematig o'r clinigau hyn, wedi cynhyrchu adborth cadarnhaol gan staff. Rydym o'r farn y byddai unrhyw gamau y gall yr NMC eu cymryd i fonitro gweithrediad canllawiau, yn enwedig yng nghyd-destun achosion bywyd preifat, yn werthfawr, er mwyn gwirio bod y newid dull wedi'i ymgorffori ledled y sefydliad. Gallai hyn gynnwys gofyn i staff am adborth ynghylch a yw unrhyw un o'r canllawiau'n aneglur neu'n ddrislyd.
- 97 O ran hyfforddiant, rydym wedi gweld bod aelodau'r panel wedi derbyn hyfforddiant gwrth-hilioldeb yn 2023. Ymddengys y gallai hyn fod wedi bod yn ddigwyddiad untro, er bod hyfforddiant ehangach ar EDI yn cael ei roi i bob aelod o'r panel fel rhan o'u proses gynefino. Rydym o'r farn y dylai hyfforddiant gwrth-hilioldeb fod yn ofyniad hanfodol cyn i aelod newydd o'r panel eistedd ar eu hachos cyntaf. Dywedir wrthym fod mecanwaith y gall aelodau panel godi pryderon am aelodau eraill y panel drwyddo os ydynt yn nodi agweddau neu ymddygiad sy'n peri pryder, a bydd angen monitro effeithiolrwydd y mecanwaith hwnnw'n ofalus, o ystyried yr anawsterau hysbys o ran cael y math hwn o adborth, fel yr adlewyrchir yn yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol.

F Casgliad a rhestr o feysydd i'w gwella

Mae ein hadolygiad o'r 20 achos a nodwyd wedi canfod problemau yn y ffordd y deliodd yr NMC â rhai achosion FtP yn y cyfnod 2018–2023. Yn fras, mae'r problemau'n ymwneud â dull rhy gyfyngol a gymerir o ran yr hyn a allai fod yn gamymddwyn, yn enwedig lle digwyddodd yr ymddygiad dan sylw ym mywyd preifat, nad yw'n rhan o waith cofrestrion. Yn yr achosion 'bywyd preifat' a adolygwyd gennym, ni chanfuom unrhyw dystiolaeth bod y dull anghywir hwn wedi arwain at y canlyniad anghywir yn yr achosion hynny – roedd systemau mewnol ac allanol yn gweithredu i sicrhau, yn y pen draw, bod pryderon difrifol yn cael eu trin yn briodol. Rydym wedi gwneud nifer o argymhellion ynghylch camau pellach y gallai'r NMC eu cymryd, i'r graddau nad yw'r meysydd hyn eisoes yn cael eu trin, a grynhoir isod.

F.1 DIWYGIADAU I GANLLAWIAU NEU DDOGFENNAU ERAILL

- 1 Ystyried adolygu'r testun esboniadol ochr yn ochr ag egwyddor 10 fel nad yw'n cael ei ddarllen fel rhestr gynhwysfawr o ymddygiad perthnasol.
- 2 Ystyried diwygio'r canllawiau sgrinio i sicrhau bod ganddynt ddatganiad clir a diamwys am gamymddwyn sy'n cwmpasu bywyd preifat a phroffesiynol, a rhestr fwy cynhwysfawr o enghreifftiau sy'n cyd-fynd â darnau eraill o ganllawiau.
- 3 Ystyried cynnwys yn y canllawiau sgrinio neu mewn manau eraill gyfrif o pam y gallai mathau penodol o ymddygiad ym mywyd preifat cofrestrai (megis ymosodiad rhywiol, trais corfforol, cam-drin domestig, hiliaeth ac yn y blaen) fod yn gamymddwyn a bod yn berthnasol i FtP.
- 4 Adolygu'r holl ganllawiau sy'n defnyddio'r term 'problem agwedd dwfn' mewn cysylltiad ag ymddygiad hiliol i sicrhau na ellir ei ddehongli fel prawf trothwy ar gyfer ymchwilio i bryder neu fynd ar drywydd pryder, a sicrhau bod staff yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am y newid hwn.
- 5 Ystyried diwygio'r canllawiau ar gyhuddo hiliaeth i egluro bod gweithred yn cynnwys iaith ysgrifenedig a llafar yn ogystal ag ymddygiad, ac i sicrhau bod defnyddio iaith hiliol yn cael ei gyhuddo os yw'r iaith dan sylw yn hiliol yn wrthrychol

- 6 Ystyried darparu canllawiau pellach i staff yng nghyfnod sgrinio ac ymchwilio'r broses FtP ar sut mae cyhuddiadau'n cael eu drafftio, yn enwedig yng nghyd-destun honiadau o hiliaeth, er mwyn sicrhau bod y dystiolaeth gywir yn cael ei sicrhau.
- 7 Ystyried adolygu'r llawlyfr llys teulu drafft i sicrhau bod canllawiau mewn perthynas ag achosion lle mae'r honiadau'n ymwneud â cham-drin domestig i bartner.
- 8 Ystyried canllawiau ar yr hyn a ddylai ddigwydd os na all yr NMC gael unrhyw ymgysylltu gan gofrestrai, waeth beth fo'r rhesymau y mae'n ymddangos i'r NMC sy'n arwain at ddiffyg ymgysylltu'r cofrestrai.

F.2 MEYSYDD ERAILL

- 9 Ystyried mabwysiadu argymhelliad yr Adolygiad Diwylliant Annibynnol ar gyfer proses wedi'i diffinio'n glir ar gyfer achosion lle mae achosion troseddol yn parhau i achosion lle mae achosion llys teulu yn parhau.
- 10 Ystyried strategaethau ychwanegol ar gyfer gwerthuso a monitro sut mae canllawiau'n cael eu deall a'u cymhwyso ar draws y broses FtP, er mwyn sicrhau dealltwriaeth a dull cyffredin. Ymgynghori â staff am eu syniadau ar y cwestiwn hwn.
- 11 Sicrhau bod hyfforddiant gwrth-hiliol yn cael ei gynnal cyn i unrhyw benodiad newydd eistedd fel aelod o banel FtP.
- 12 Nodi mecanwaith i aelodau'r panel ar gyfer codi pryderon ynghylch ymddygiad neu ddull aelodau eraill y panel, pe baent yn codi.

Victoria Butler-Cole CB

David Hopkins

39 Essex Chambers, Llundain

Medi 2025